Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 15 ЯНВАРЬ, 1987 ШУ. ★ № 7 (7354). ★ Мах 3 кеп.

ПАРТИЙНО-БОАХАМА АКТИВА СОБРАНИ

Самардийнахьа Грозне КПСС Нохч-ГІалгІай обкома заседаней зале хилар республика партийни-боахама актива собрани. Цига дакъа лоацаш бар партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органий, министерствайн ведомствайн, промышленностен гІишлони предприятей кулгалхой, халкъа боахама специалисташ, юххьанцарча партийни организацей секретараш.

Лоаццача къамаьлаца собрани хьайийллар КПСС обкома секретара **В. И. Дмитриенкос.**

«Промышленни министерствай объединенешкен предприятешкен госприемка юкъейоалаяра, арахецаш йола продукци овлангара дика хилийтара де дезарий дешай хьакъехьарча КПСС ЦК хиннача Совещане итогех йола, КПСС ЦК решени кхоачашъяра хьакъехьарча областной партийни организаце декхарех» доклад йир КПСС обкома секретара **Е. В. Тумсоева.**

Докладах йолча пренешка къамаьлаш дир: **Е. И. Пучкова** — КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара, **Х. С. Тамасханова** — «Электроинструмент» яхача Назрановски завода директора, **Я. Ф. Калантаевске** — «Оргтехника» яхача объединене госприемкана волча кулгалхочо, **А. Бисултановас** — Грозненски производственни швейни объединене № 4 йолча цеха ОТК контролера, **В. П. Бервинова** — «Красный молот» завода директора, **Г. Т. Аджиевас** — ВЛКСМ Гудермесски горкома хьалхарча секретара, **Н. И. Иванова** — НГІАССР Министрий Совета председатела заместитела.

Актива собране резолюци тІайийцар, цу тІа белгалдоаккх, госприемкан арахецача продукце дикал лакхъяреи хьакъехьа беш бола берriга болх 1986 шера 14 ноябре КПСС ЦК хиннача Совещане М. С. Горбачева даьча къамаьла тІара хьайоагІа указанеши выводаши кІийлен тІа а лувцаш бе безилга, иштта из болх хозрасчета йиза принципаш, ше шийна финансировани яр, ше шийга дІадахар юхаметтаоттадар юкъекхувларца, предприятеш шоай лоІамагІен бехктокхамен хилар шердарца, поставкаш ярах дола договорни декхараш кхоачашдарца органически бувза безилга.

БІаьстанна — лерттІа кийчо

ХЬУВКЪАМА ОТРЯД

ФОТОРЕПОРТАЖ

ШийтталагІча пятилетка шоллагІча шера ялатеи доакъареи культураш тІахургйола кхаш Іаламен хаоттамеи хьалех тийша ца дитара, цар тІа лакха хьувкъам болаш тешшаме уж хьалкхеяйтара, цІенхаштта лаьтташ хьаьндеш боахк Надтеречни района «Знаменскагропромхимия» яхача объединене болхлой.

1986 шера кхаь бетта шоай района совхозий кхаццен комсий бешамашкен 80 эзар совгІа тонн органически удобренеш яхкай цар, планагІа яхка йоагІараш 22 эзар тонн йолаш.

Балха темпаш кхы тІа лакхъяь къахьегаш ба объединене механизатораш укх январь бетта деношка.

Механизатораштa юкъе яьржача социалистически яхье эггара хьинарегІа къахьег грейферни погрузчика тІа вагІача Нашхоев Мухарбика. Юкъера лаьрхІача 600 тонн удобренеш тІайотт цо лафета тІа, нормагІа йотта йоагІараш 400 тонн йолаш. Цо санна овсаре къахьег хІара дийнахьа 10—13 рейс еш волча тракториста Касумов Лукмана а.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

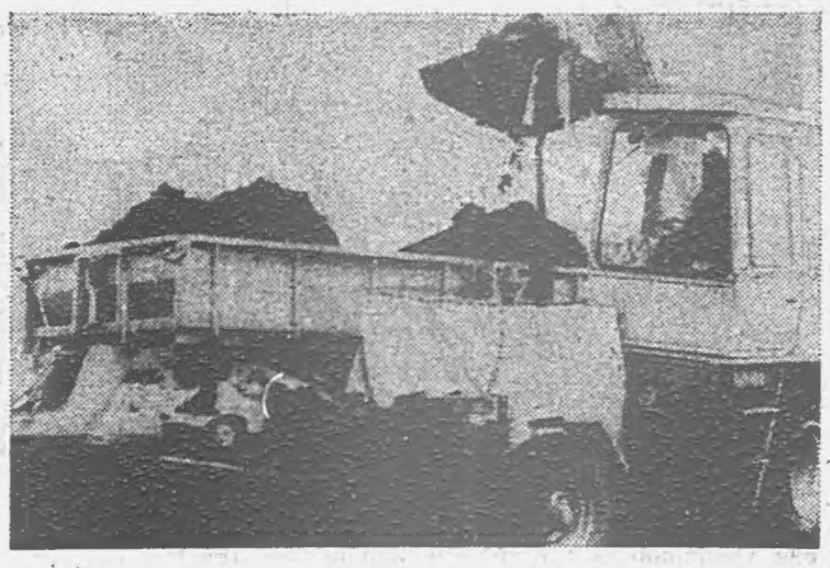

СУРТАШ ТІА: 1. Шоаш даьча балхий итогаш дІайовзийташ ва мехотряда начальник Астамиров Мовта.

2. Лафеташта тІайотташ латт органически удобренеш.

3. Грейферни погрузчика машинист Нашхоев Мухарбик.

С.-А. АСХАБОВА сурташ.

ДИЗЗА КХОАЧАШДЕРГДА

1987 ШЕРА НАЗРАНОВСКИ МАЬКХЪЕЧА ЗАВОДА КОЛЛЕКТИВО ТІАИЙЦА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

КПСС XXVII съезда решенеш вахаре чакхйоахача, Кхачан программа кхоачашъеча дизза дакъа а лоацаш, Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача денна сийленца накъаяхара къахьегама вахте эттача завода коллективо дерригача технико-экономически хьокхамий дІадахача шера план тІехкхоачаш а яь, укх тайпара социалистически декхараш тІаийцад пятилетка шоллагІча шера:

— товарни продукци арахецарен из маьхалъяккхарен 1987 шера план ханал хьалха, 29 декабре кхоачашъе;

— паччахьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа 10 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци маьхалъяккха;

— къахьегамен производственни дисциплина чІоагІъяра, производство вІаштІехьяккхар эргадаьккха тоадара, дикагІйола оборудовани балха юкъейоалаяра, болх юкъагІбоахаш йола ха кІезигъяра чотагІа къахьегама овсарле планал совгІа 0,3 процент лакхъе;

— материальни ресурсех дикагІа пайда ийбара, кхом бареи хьурмат дареи режим чІоагІъяра чотагІа арахецача продукцега дІабода мах планагІа лаьрхІачул 0,2 процент лохбе;

— Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача денга планал совгІа 5 эзар сома маьха продукци маьхалъяккха;

— хІара балха моттиге кхом бара тІехьа лоаттабу къовсам чІоагІ а беш, 500 киловатт-сахьат электроэнерги, 200 кубически метр газ кхое:

— производстве йоаеш хинна бийдал, материалаш 1986 шера йоаьчул цхьа процент кІезигъе;

— Малгобекски маькхъеча заводеи Къулбаседа-ХІирий АССР Пригородни производственни объединенеи коллективаш социалистически яхье тІахьеха.

Социалистически декхараш дийца а дийца, тІаийцад маькхъеча завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наьха юкъарча собране.

Планал совгІа

ШийтталагІча пятилетка шин шера план Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузаш кхоачашъе дош деннача Горячеводски бурув тохара балхий управлене коллективо укх бетта хьалхарча кхойтта дийнахьа эзар метр бурув техад, заданех тоха дезаш хиннар 820 метр мара доацача. Из де вІаштІехьдаьннад оборудованехи балха ханахи бизза пайда ийбарах, лаьттан ченаш техкарий къахьегами царна юкъера социалистически яхьи кхетамца вІаштІехьъяккхарах.

Яхье белгалъяьннай буровой начальникаш Коньков Владимир, Марзаганов Хьусен, Мадаев Султан керте латта бригадаш. Цар хІанзле кхоачаши тІехкхоачаши яьй бурув тохара январь бетта задани. Графикал дикка хьалха яьнна бурув тохаш я Часовских Леонида кулгалдеча № 22 йолча буровой коллектив а.

* * *

Вознесенски газобензинови завода болхлоша январь бетта хьалхарча шин кІира планал совгІа даьккхад 204 тонн стандартни доаца газови бензин, 615 эзар кубически метр газ.

Социалистически яхье хьалха латташ я В. Пряснякова кулгалдеча товарно бийдала участка коллектив. Шин декада задани кхоачашъе гарга я из. Ший бехкагІа балха тІа цхьаккха хьовзам ца хулийташ хьайоагІа А. Ковалев керте латтача КИП-ей автоматикаи участка коллектив.

* * *

ХІара скважино луш дола мехкдаьттеи гази дукхагІа хилийта гІерташ къахьегача «Октябрьнефть» НГДУ коллективо къаьстта йоакхо ю къаьначча скважинай. Цудухьа январь бетта хьалхарча шийтта дийнахьа планал совгІа даьккхад 660 тонн «Іаьржа дошув», 461 эзар кубически метр газ.

ТІехкхоачашъеш я къахьегама овсарле лакхъяра, продукци маьхалъяккхара план а.

Уж толамаш доахача хьинаре къахьегаш я Чередниченко, Карташов керте латтача цеченко, Григорян, Дадагов, хий коллективаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Шу чакхдаьннад. Мишта кхоачашдаьд декхараш?

«ТІехьабусараш боацаш чакхдаккха шу» яхача рубрикана кІал тха редакце дІадахача шера дукха материалаш кепайийттар. Сунженски консервни, «Ачалуки» яха минеральни хий доаккхача, Назранерен Малгобекерен кирпишкаш еча заводех дувцаш. ДІадахача шерашка кІезига кхоачамбоацараш дацар цар балха юкъе; планаш кхоачашъяцар, йолаш йолча резервех пайда эцацар, къахьегама овсарле лоха яр.

Чакхдаьннад 1986 шу. Фуд хувцаденнар, тІалаташ дІадахара фу даьд, мехка халкъа боахама эргалонашъеча малагІа дакъа лаьцад, фу дисад теркал ца деш? Цу хаттарашта жоп луш я тахан оаха кепатоха Малгобекски районера ши материал.

ХЬАЛХАРА ГІА

Минеральни хий доаккхача Ачалкхерча завода цехе хьахазац болхлой дІаІема тата. Сеца латт конвейер. Оборудоване тайп-тайпарча узлашта юхе болхлой хьува. Цхьайола оатхалаш маьлхе уллача шуша оакъингаш санна къегаш я.

— ХІара шера январь бетта оборудованена профилактика ю оаха, — яхаш дувц завода директора Марзиев Микаила. — Тишъенна оатхалаш хувц, мелденнар чІоагІду, лостам бу. Цу балха юкъе дакъа лоац ерригача коллективо.

Дехьеи сехьеи пенаца хьалъоттаь кийча продукци чуйола яьшкаш латт. Из укх бетта маьхалъяккха езаш я. ДІабахача декабре лаьрххІа Іоаьй из, завод сеца латтача хана дІа-хьа кхухьийтаргйолаш. ХІаьта укхазара минеральни хий дІауха адресаш дукха да: Краснодарски край, Тюменски, Саратовски, Волгоградски областаш.

Цхьабакъда, укх тІеххьарча шерашка план кхоачаш ца еча предприятешта юкъе йолаш хьайоагІар завод. Каст-каста хувцалора кадраш. ЦхьайтталагІча пятилетке вхъ кулгалхо хийцар укхаза, хІаьта дІа-хьа баьна кхыбола специалисташ-м дагарбаь а варгвац. Кхоачам болаш да ер масал: соахка хьалхарча бхъ бетта план 30 процент мара кхоачашъянзар заводо, хьал ца юзаш йисар 3170 эзар шуша, продукци дика ца хиларо предприятена доккха зе дир.

ДІахо фу дергда яха хаттар эттар Малгобекски района кулгалхошта хьалхашка. Директоралла хьожавир хана къона вале а, инициатива йола специалист М. Марзиев. Дукха ха ялале болх бе йолаелар Чехословакера ийца керда лини. ХьинарегІа къахьега яьлар завода коллектив, Коравир чоалханеча импортни оборудованеца болх бе ховш вола инженер А. Арчаков.

ХІана хьалха санна сеца латташ сахьаташ, деноэ, кІираш дахацар заводо, транспорта дІа ма озза продукци арахеца яьлар из. Укх тІеххьарча бархІ бетта шуташ бІеха хиннай, хица газ кІезига я аьнна гІод техадац предприятена. Новкъостал дир Нохч-ГІалгІайчен Госагропромо а — завода транспорт елар.

Ди тІехьа лакхагІа хулаш доагІар къахьегама толамаш. ДІадахача шера тІеххьарча бархІ бетта арахийца продукци дукхха а планал совгІа хилар. Цу юкъа хьалийзар 17350 эзар шуша минеральни хий! Дукха хІама ца эшаш шера план.

Хувцаелар коллектива балхацара уйла, тоаелар къахьегама дисциплина. Хьалха балхах дог ийкха, кхычахьа дІабаха моттиг лийхараш чуйина къахьега болабелар. Заводерча болхлой алапеш 40—50 сом лакхделар. Кхозза кІезигденнад заводо деш хинна зе, хІаьта гІулакхаш хІанз санна дІадолхе, хьатІадоагІача шера цо боккха пайда барга дог даха йиш я.

— ХІанз йола темпаш лаьгІ ца йолийташ болх бе аьттув болаш да тхо, — йоах М. Марзиева. Кердача шера соахкара декхараш дІатакха а хьожаргда. Керттердар эшаш йола бийдал объединенера хан-ханнахьа хьакхахьийтар. Из — углекислота, яьшкаш.

Шеко йоацаш заводера хьал тоалуш латт. Цхьабакъда белгалдаккха деза кхыдар а — балхаца йола уйла чІоагІъер духхьал алаш дац. Из керттерча даькъе наьха социальни хьашташ кхоачашдарца дувзаденна да. Цу хьакъехьа дукха кхоачамбоацараш да заводе. Укх тІеххьарча ткъаь шера болхлоштеи специалисташтеи лаьрхІа цхьаь цаІ квартира хьалъяц укхаза, хьайийллаяц столови, вІаштІехьдаьккхадац лерттІа салоІилга, лостам болаш дац предприяте ков. ДІа мел хьежача тийна аьшк, еха яьшкаш укх. Эсала латт нах балха хьакхувлари цІакхувлари, тоае езаш я барзкъаш хувцен лувчен моттигаш. Царех цхьадараш чакхдахара дукха ха езац, вожаш массехк шера дІаьхлургда. Из уйла йолаш ба завода дикагІбола болхлой аппаратчица З. Актемирова, смена бригадир П. Цииздоева, слесарь - наладчик А.-К. Измайлов, электрик Б. Сагов, дукха а кхыбараш. Завод шоай шоллагІйола фусам лоархІ цар, хІаранена дика хет из хоза, паргІата, безаме хилча.

Директора М. Марзиева хьахьекхар сога дукха ха йоаццаш ийцача шин шитови цІен оатхалаш, столовена кийчъеш латта помещени, социальни даькъе шоай планаш йийцар. Уж дукха а хьинар хилча хьаюлургІйолаш а яр.

ХІАМА ХУВЦАДЕННАДАЦ

Укх пхе-ялх шера ворхІ кулгалхо хувцаденнав Малгобекерча кирпишкаш еча заводе. ТІеххьарвар — С. М. Дениев укхаза вена ши бутт мара бац. Тхо кабинете чудаьннача хана, мастерца Цокиев Къурейшаца къамаьл деш вар из.

— ХІанзза хинна хІама дувцаргда аз шуга, — аьнна гІийла велавелар из.—Сийсарa, бус 12 сахьт даьнначул тІехьагІа, болхлой фу деш ба хьажа юхаенавар со заводе. Кирпишкаш йоттача цехе чуваьлча, гІа бехкабелар са: пишкашкара йовхал хьахьокхача прибора тІа 110 градус мара яцар, эггара кІезигагІъяр а 135—140 градус хила езача. ЦІи лаьгІ а яь, наб еш бар кочегараш М. Чербимбиев В. Яковлеван. Иштта да-кх гІулакхаш...

— ... мара дециа, — къамаьла юкъавера Къ. Цокиев, — болхлошта юхера дІаваьнна минута яккха йиш яц. Цхьаи саьнгара вокх саьнга ваьлча а, «салаІа» Іохоаш уж. Къахьегама дисциплина телхаерашта юкъе ба бийда кирпишк кепашка Іочуюллача цехера Ильясова Мадина, Хашиева Лейла, Наурбиева Айна, кхыбараш. Царна фу дергда ховш вац со.

Цу тайпарча «къамаьлах» хьахулар фуд ха гаьна ваха везац. Завода коа, цехашка, бІарг мел кхетача кхоачам боллаш яттанза кирпишкаш укх. ДІаяхьнйта кийчъяь продукци а яц дукха дикагІа. НормативагІа хила йиш йола отход ши процент мара яц, хІаьта укхаза эггара дикагІча ханашка а 10—15 процента тІех хул из. Шаьрей гІоргІеи оагІонаш къоастае йиш йоацаш я дукхагІйола кирпишкаш.

Фуд продукце дикала Іаткъаш дар? Эггара хьалха технологи телхаяр, тІаккха завод эшаш йолча техникаца Іалашъяь ца хилар, болхлой производственни къахьегамеи дисциплина лоха хилар, и. кх. дІ.

Масала, лоабат топпар беча яь чу хьачухьехка бульдозер, хІара дийнахьа йох. Цунца цхьана соц болх а. ХІанзарчоа лоабат хьатІакхухьар а из яь чу дІачухьокхар а скрепер я.

— Цкъа мо дуккхаза дийцад аз «Чеченингушпромстройматериалы» объединене кулгалхошка тхоашта ДТ-75 яха цхьа бульдозер эшилга, — аьлар директора. — Цхьабакъда, хи чу баха кхера санна дайнад са декхар.

Къаьстта во хьал да садка еча. Укхазара вагонеткаш сийтта а еха а я. Пишкашка дІа чу яла тигац цар. ДукхагІбола болх жІовнаща бу шоаш, яхаш дувц И. Гаракаева, И. Агнева, Б. Гаракоева. Дукха хало йоацаш хьаде йиш йолчох доккха Іазап хиннад къонача болхлашта. Бийда кирпишк тІайола цхьа вагонетка юстаръяьккха латт, хьагучох, низ теабац из пишка чу яккха.

Массехк ди да шаккхе электролафет еха латта. Цар юхатетт болх, новкъарле ю массайолча технологически процессашта. Заводах тийша доаца бахьанаш а кІезига дац: хІара дийнахьа хІана дац аьнна дІайоаю электроэнерги, соцаду хий, лаьгІъю газ.

— Нах дІаух тхо долчара, — леткъ С.-М. Дениев, — даим болхлой таац. БІаьсти, цхьабараш договорах балхаш де дІабахача, кхы а халагІа хургда.

Іалаьмате эсала чакхдаькхар заводо дІадаха шу. Ара ца хецаш йисар кхоалагІа дакъа продукци. БІарга тІа дижа кІай санна хет из гІишлон материалаш хьаеча объединене а Малгобекски района а кулгалхошта. ХІаьта укхазара болх тоабара цар деш цхьаккха хІама дац, каст-каста план кхоачаш ца еча предприяте кулгалхо хувцар мара. Иштта йисай-кх завод, даьсесага совъяьнна маьрйиІнг санна. Саго уйла йиц-те предприяте ара ца хецаш йиса миллионаш кирпишкаш хьал ца яь фусамаш, бериин дарбани учреждениш, клубаш йолга, цо района ерригa экономика юхатеттилга.

ТІаккха мишта кхетаде деза завода кулгалхоша шоай болхлой дисциплинах дувцар. Малав цу гІулакхе бехке, уж шоаш беце? Фу деш я партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш? ЦаІ да шеко йоацаш: болх шешегІа тоалургбац. ДукхагІа теркалде деза къахьегача наьха хьашташ, царна эшараш. Из вахаро дІадехар а КПСС XXVII съезда решенеша хьалхадоаккхар а да.

М. КАРТОЕВ.

ПХИ ЭЗАР КИЛОГРАММ

Иззал шура яккха дош деннад тха доаркас Точиева Мадинас укх шера ше хьожача хІара Іаттагара. Иштта езъе лаьрхІад цо Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара юбилей.

Ден-бус цо хІара Іаттагара йоаккха шура 10 — 12 килограммага дІакхоач. Шин кІира кхоачашъе гІерт Мадина январь бетта ший план.

ДІадахача шера план 6 бетта кхоачаш а яь, дІахо мел йодача хана пятилетка шоллагІча шера чотагІа къахьегаш хилар из. ХІара Іаттагара яьккхар 4800 килограмм совгІа шура.

Школе деша ягІача хана доаркай профессеца ший вахар дувзадаьча Мадинай балха говзал йоккха я. Итт класс яьккхачул тІехьагІа тха ферме болх бе ера из.

Республика Госагропрома Сийлен книжка тІа дІаязъяь я тха совхоза эггара дикагІйолча доярка цІи.

Р. АЛЬДИЕВА,
Назрановски района «Экажевский» совхоза ферма лаборантка.

Госприемка: хано дІадехар

БІУБЕННА ДІАБОЛАБЕННАБ

...Ший боарамагІа болх беш я станокаш, оборудовани. Шоай моттигашка чуІийнна къахьегаш боахк болхлой. Цар говзача кулгаша хьабеш бола болх бІаргабайча, наха хьадер мел безаме ду зийча, Іайха бена никъ биц а бале, чІоагІа безам хул пальто тІера Іо а кхесса, царна уллув дІаотта. Иштта болх беш хиларца белгалйоал тахан «Красный молот» завода хІара цеха, участка, бригада коллектив. Из кхетадеш да, хІана аьлча, кхы а доккхагІа, чоалханегІа да укх пятилетка шоллагІча шера завода хьалхашка латта декхараш. Цудухьа юххьанца денз тІах аьнна, лакхача темпашца дІадоладаьд болхлоша карара шу.

Укх шера завода балха юкъе духхьашха доаладаьд дукха кердадараш. Царех лоархІамегІдар да госприемка хьалашка болх дІаболабар. ХІанзчул тІехьагІа цунга гІолла чакхъяргья предприяте арахецаш йола 33 тайпа продукци, цхьадола халкъа эша товараш.

Шеко яц, хІанз болхлоцкара дІадехараш доккхагІа да. КІезиг-дукха сакхат долаш йола продукци дІа ца эцаш юхаяйт. Цхьабакъда, коллектив еха хьайза моттиг нийслац. ХІана аьлча, госприемщикашца яьча договорах наха хьалхагІе а хайра дикала цІенхаштта тІахьожам лоаттабеча хьалашка болх бар яхилга фуд. Соахка ноябрь бетта госприемкага гІолла дІаелар 25 процент продукци, хІаьта декабре — 75 процент. Нийсъелар продукци юхалуш а технологи хувца езаш а йола моттигаш. Амма цунах па..да-м баьлар. ХІанз хІара болхлочо ший хьадер дика ду. ше дІалуш йола продукци тІехдика хиларах шек вац.

Со заводе нийсвелар шу доладеннача хьалхарча деношка. Госприемщикашка дІаяла продукци кийчъеш боахкар болхлой, завода технически тІахьожама службаца цхьана. Дикала деша пар хІанз мел боккха теркам тІабохийт, цу даькъе наьха бехктокхам мел айбеннаб хьахьокхаш дар укхаза хиннача дийнахьа сона бІаргадайна цхьа хІама. Сборщикаша техка, болх мишта бу хьежа дІаелар ЦА-320А яха цементировочни агрегат. Бакъда, госприемщикашка из дІа-м кхачанзар, хІана аьлча, технически тІахьожама отдело цунах доахка цхьаццa кхоачамбоацараш гуча а даьха, уж дІадаха, аьнна юхаелар из хьачуеннача цехага. Цу сахьате укхаза хьакхьачар госприемка группа членаш В. Шевченкои В. Компанцеви. Болхлошца цхьана дІа а этта, цар сиха хьалехар гІалаташ нийсденна моттигаш, новкъостал дир уж дІадаха.

— Тхо кабинеташка Іохайша даьгІадаларе тхона ховргдацар гІалаташ нийсдалара бахьанаш малагІаш да, — йоах В. Шевченкос.

ЧІоагІа лоархІаме да цу кхоачамбоацарий овланга кхачар. Масала, ОТК-ас юхаеннача цементировочни агрегата гІалаташ укх тайпара дар: болх беш яцар подшипник, кхыдола сакхаташ доахкар. Вешта аьлча, комплектующи оатхалаш лерттІа хиннаяцар.

Госприемка группа членаш цу гІалатий духтІа баьлар. уж кхы ца нийсдалийтара де дезар фуд хайра. Завода хьачуйоагІача изделешта лоаттабу тІахьожам чІоагІбе лаьрхІар.

Производства са лоацилга а доацаш, продукце дикал лакхъяра де мел дезар деча хьинаре дакъа лацар да тха керттера декхар, — йоах завода госприемка группа кулгалдеш волча техническиЙ Іилмай кандидата Н. Найденова: — Шийтта саг юкъевоагІа тха группана. Укх деношка оаха хьайийцай 500 эзар консервни крышка, хІаьта дукхагІйола керттера продукци госприемкага гІолла укх бетта шоллагІча декаде мара чакхъяла йолалургъяц. Цхьабакъда, из ха хьатІакхаччалца вневедомственни тІахьожама болхлой де хІама хургдац яхилга-м дац из. Уж берригаш а цехашка дІа-юха а баха, цІаьхха беш бола технологически тІахьожам лоаттаеш г. Из а завода коллектива доккха новкъостал ма дий.

Бакълув Н. Найденов. Болхлоша а госприемка членаша а вІаши цхьана гІулакхаш леладарах доала беркат гуш да. Масала, сборщикаш дукха леткъар № 6 йолча цехе запорни арматурана лаьрхІа хьаеш йола оатхалаш тІехьагІа шоай кхы а тоае езаш хул, яхаш. ЦІаьхха беш бола тІахьожам бича госприемщикаша гучадаьхар цун бахьанаш: дика хиннадацар технически документаци, технологически процессо хьахьокхаш хиннадац цунна механически термически обработка яра мел эша сведенеш, тоъаш хиннабац специалисташ. ХІанз уж кхоачамбоацараш дІадаьхад. ХІаьта хьаеш йола запорни арматура во я, аьнна саго пІелг тІахьокхаргбоацаш кийчъю. Е цІаьхха пхьа масал. Цехашка оттаьча пхьадолча тохкама стендаша хьахьокхаш хиннаяц эшаш йола давлени. ЦІаьхха тІахьожам бича гучадаьлар насосаш тоае езилга.

Дерригa вІаштІехьа а даьнна кердача хьалашка укхаза болх дІаболабаьб аьлча нийса хургдац. Йолаш я проблема а кхоачамбоацараш а, нийслу пхьацца халонаш. Хетаргахьа уж кхы а нийслургья. Цхьабакъда, цхьа хІама де укхаза вІаштІехьаьннад: хьовзам а боапаш ший боарамагІа керда гІулакх дІадоладе.

Х. ШАДИЕВ.

Болхлочун уйлаш

ХIАНА ДИСАР ТХО ТIЕХЬА?

Назрановски района совхоз-техникума хьайбаш леладераша итогаш яьй шоаш дIадахача шера баьча балха. Дулх дIаденнад паччахьалкхенна 122,4 тонн. план 115 тонн йолаш.

Шурий план кхоачашъяьяц. ЙоагIачул 115 тонн кIезигагIа дIаеннай из. Фуд новкъа хиннар!

Цох лаьца дувц цу боахаме хьалхле лелаеча, дукхача хана денз къахьегача дояркас.

Тхона, доярокашта, чIоагIа новкъа да шура яккхара тхоаш сел тIехьадиса. Цун бахьанех дувцаргда аз дIахо йодача хана тхоай балха тIа цу тайпара гIалаташ ца нийсдалийтар духьа.

Керттера бахьан — тха ферме дукха доахан цамогаш хилар.

Хоза дIадоладаьдар оаха 1985 шу. КIезига яцар доахангара йоаккха шура, хIара бетта кхоачашйора из йохкара план. ТIаккха гуйре хьатIайоагIача хана ветеринарни лорашта гучадаьлар фермерча дукхахча доахана туберкулез хиннилга. Ховш да, цу лазарах а бруцеллезах а цамогаш хулараш дукха шура луш дола доахан хулга. Эггара дукхагIа шура луш дола доахан дар цамогаш да аьнна дIакъоастабаьча 150 Iатта юкъе а. Са группперча хьайбаех бетташ бола 9 етт дIабигар. Царех хIаране ден-бус 8 — 10 килограмм шура лора. Иштта доахан тIера даьлар кхыча доаркай группашта юкъера а.

Из хIама нийсденнадар зооветеринарни специалистий бехкагIа, хан-ханнахьа профилактически гIулакхаш даь даларе доахан цамогаш хургдацар.

Бакъдар ала деза: цу гIулакхо чIоагIа дог эккхийтар тха балхах. Лохъелар шура 4—5 килограммага дIакхоачаш. Туберкулезни хьайбашта шоаш фу дергда а уж мича хьоргда а ца ховш лела тха кулгалхойи специалисташи бацар тхогахьа хьахьажа мукъа.

ДIакъоастадаьчул тIехьагIа детташ а шура луш а хиннадеций уж, аьнна хеталургда. Нийса да, детташ дар, хIаьта царгара йоаккха шура а тха ферма чотах лоархIаш яр. ХIаьта а хьажал фу хилар. Гуйре геттара шелъенначул тIехьагIа чуоттаде моттиг а йоацаш, тха фермана цхьа-ши километр гаьна а даьха, цхьан ор чу дIаоттадир уж. Кхыбола доаркаш бар цига болх баьраш. Уж а халла кхувлар уж детта, нах лазар хьадалар кхерар. ДIалуш Iаяха хайра доакъар дацар. ХьажкIаш чуийцача кхашка сарралца лела а дий, бийса хьатIаеча карта чу лохкар. Аз бийцача нийс Iатто цхьанне миссел мара шура ца луча дIатIакхаьчар гIулакх.

РАПО идар тха кулгалхой: уж доахан района совхозий цхьан специализированни ферме дIале, шоашта доагIа доакъар а тIехьа, хIаьта царна йоагIаш йола шурий план тхона тIера дIа а яккха, яхаш. РАПО саг хиланзар цу дешага ладувгIа а тха гIулакха оарцагIвала а. Нагахьа санна уж оарцагIбаьннабаларе кхыча тайпара хила мегар из.

Из цаI да. ХIанз дувцаргда аз шоллагIа бахьан малагIа да. Сона хеташ тха районе цхьа ферма яц-тханцига миссел кулгалхой, специалисташ хувцалуш. Юхь тIера байза а балалехьа дIаух уж, царна когаметта кхыбараш хьабоагIа. Тхона, доярокашта, скотникашта, ерригача коллективана ловра тхо долча вайташ вола специалист а кулгалхо а ма хулла тхоца дукхагIа хургволаш хилар. Ховш ма дий, специалист дIаводаш е кердавар хьатIавоагIаш хилча коллективана Iаткъилга, къахьегама овсарле лохлулга. ХIана аьлча, дIаводар а тахан-кхоана расчет а эцаргйолаш ма вий со, яхаш кхы Iаяха балха а тха гIулакха а дукха согата воацаш лелаш хул, цунна бIара а хьежаш кулг тесса лела болалу болхлой а. Кхычахьа миштад хац сона, тхо долча-м иштта хиннад из.

ДIахо: Хьай чу дуллаш дола доакъар дика кийч а даь мара дилла йиш йоацилга массанена ховш да. Бакъда, тхо долча цу гIулакха бе беззача тайпара теркам баьбац хIанзалца. Силос, ча, кхытайпа доакъар ше долча бесса дIадийхкад, цехашка кийч а ца деш.

Цу аз дувцача бахьанашта юкъе план кхоачаш ца еш тхо дисара кIезига бехк бац тха тхоай доаркай а. Балха хьа ца боагIаш, цхьаболча доаркаша шоашта хьалхара кхыбараш ухийташ моттигаш нийслу. ТIехьаяьнича доаркас, сиха а яле, доахангара ерригa шура Iояккхац. Цкъа а, шозза а, кхозза а иштта битача Iатто шура лаьгIъю.

Ший доахана юхе хила гIерташ, царна фу эш хьожаш, цхьа тIадам ца буташ шура Iо а йоаккхаш, балха безам тIа а баха къахьегача доаркай хьокхамаш кхыча тайпара хул. Иштта къахьегачарех ба доаркаш Китиева Цаэш, Баркинхоева Фади, къона доярка Даурбекова Радимхан, Бузуртанова Хадишат. Цу массане а толаме кхоачашъяьй дIадахача шера шоай планаш а тIаийца социалистически декхараш а. План 2000 йолаш хIара Iаттагара 2400 килограмм шура а яькха, аз а кхоачашдир сай социалистически декхар.

Иштта дIадахар тха из шу. ТIаккха мишта хургья хьогI шун дIахо йода ха, ала тарлу.

Аргда аз цох а. Газеташа хьаяь ферма я тха яр. Къаьстта «Сердало» тIа дукха дийцад тха кхоачамбоацарех. Сай коллектива цIерах ала йиш йолаш я со: дика новкъостал даьд тхона кхалайоазоно. ХIанз санна цIаккха тха фермашта йоакхо яьац дирекце, партийни, профсоюзни организацеша.

ХIанз корпусашка дIайха а шийла а хий да, цар чу а коа а лостам ба, хоза кийчъяь а йIайха а я цIе уголок. Массанена деннад спецбарзкъаш. Тхо долча каст-каста хул директор, кхыбола кулгалхой, специалисташ. Болх беш я доекъара цех.

Хьалха долча тайпара дIателар оаха ча. ХIанз Iанарца лаьрхIа кийчду из. Туха бархIа тIа а теха дIаделча тIадетталуш дуъ доаьана. Цхьа килограмм хиллал доакъар пайда ца эцаш дисад. Цахаддаш барда, рационага хьежжа кхыдола доакъар тел оаха хьайбашта. Доахан кхозза детта доладаьд.

Цу гIулакхо дукхагIа хулийт хIара дийнахьа йоаккха шура. Январа хьалхарча деношка 7—8 килограммага д хиIхтчоаа 8 килограммага дIакхоеч тха ферме хIара Iаттагара йоаккхар.

Х. КОДЗОЕВА,
Назрановски района совхоз-техникума доярка.

ЭРГАЛОНАШ ЕЛГА СИХДАРА

КЪАЬНАРДАР ЮСТАРДОАХАШ

Дукха ха йоаццаш а тIехьа дерригача технико-экономически хьокхамех тIехьаюсача предприятеех цаI яр «Терек» яхача мебельно-дахчан хIамаш еча производственни объединенена чуйоагIа Ермоловски филиал.

Къахьегамен производственнии дисциплина во яр болхлой меттел мастерий, цхьаболча цехий начальникий, керттерча специалистий. Дисциплина телхаелга (из тамашийна дале а) кулгалхошкара дIадолалора. Цудухьа мугIарерча болхлочо даь во хIама таIазар доацаш дусар.

Цхьаволча болхлочоа тоъам болаш дар балха ди йистедоалаш цехе ше бIаргавайтача, табельщика бархI сахьата балха хиннав аьле отметка йича.

ТIаккха мишта латтар план кхоачашъелга? Из-м цхьаккхача хьокхамех кхоачашъеш яцар. Брак дукха йора. ХIара шера паччахьалкхенна доккха зенаш дора филиало. Цул совгIа бийдал яхьаш хьаена вагонаш Iо ца йоассаеш кIираш доахаш латтар. Из бахьанце гIодаш детташ хула зе массехк эзар сом дар. Иштта, 1984 шера машиннаькъа филиала техар 37 эзар сом гIод. МоллагIа дош: производственни бытовойи Iа хьанийцача лерттIа терко тIа а яхийта, кхоачаш деш дацар. ЦIенхаштта филиала гIулакхаш бокъалгахьа дахара тIаверзаш саг вацар.

ГIулакхаш лерттIа ца хилар чIоагIа новкъа дар филиала кулгалхошта. Предприятех шоай цIенах санна дог лазараш болаш бар. Царех цаI Алхан-Кала яхача юрта ваха Сапаев Ахьъяд, укхаза юкъера школа йистеяьккха, хьу чакхйоахача цеха мугIарера болхло волаш дIаболабир цо ший къахьегама никъ.

Дукха ха ялалехьа из Советски Эскаре гIулакх де вода. Даьхен декхар дIаденна ваьнначул тIехьагIа юха а ше болх баьча цехе къахьега волалу Ахьъяд. Из заочни Ростоверча халкъбоахама институте деша отт.

Ши шу дала доал Сапаев филиала директор вола. Практически болх баь хIара станок, оборудовани дика йовзаш ва къона директор. Эттара хьалха мекъабараштa, прогульщикашта къонача директора дIахайтар предприяте дер дайнараштa моттиг йоацилга. Ховш ма хиллара цхьанне во болх беш хилча из ерригача коллективва Iаткъ.

Эзар сагах латтача коллектива кулгалде атта дац. Цхьабакъда хIаране дагара хила, наьха барт чIоагIбе ховш вола саг ше хилар хьагойтад Сапаева. Цу гIулакха мел эша опыт, сабар, хьаькъал долаш ва Ахьъяд Файзуевич.

— Атта дац дукхача шерашка хьаIоаяь къаьнара оамалаш хувца, — яхаш дувц директора. — Эггара хьалха дисциплина телхаеращца къовсам лоаттабе лаьрхIар оаха.

Геттара чурабаьннарий дош профкоме, ковкъостий суд. дувца дIалора. Балха тIехьабаьннарий цIераш тIайола список массанена гургйолча хьалтохар. Балха кулгаш тоъаш деце а хадданза дисциплина телхаераш дIабаха бийзар. Цхьайолча участкашкара мастераш, цехий начальникаш хувца бийзар.

— ХIаьта мишта хьаллаьцар директора дIадоладаьр партийни организаце? — яхаш хетт оаха цун секретарага М. Эдаевайга.

— Администрацеца айхха цхьана бир оаха болх, къахьегамен производственнии дисциплина чIоагIъяра дешаш хадданза къестадора партийни собранешка. Цехий начальникаша, мастераша каст-каста отчеташ йора шоай балхах лаьца партбюрона хьалхашка. Партбюро рекомендацех цехашта керте латтараш дукхагIча даькъе коммунисташ ба. Коллектива гIулакхаш бокъалгахьа дахара оарцагIбаьлар мугIарера коммунисташ а. Цар шоай къахьегамца масал телар уллув болх бечарна. ХIаьта производствах дог лазаш бола нах хIара цехе, хIара участке болаш бар. Царех ба слесараш-наладчикаш И. Гайрбеков, А. Алимханов, станочникаш М. Чукуева, М. Алимерзаева, рамщик Ампукаев, кхы дукхха а бараш.

Производстве хьалхалаттараша къовсам лоаттабора дисциплина телхаерашца, цар хоадам боллаш дIахайтар во болх белга шоаш дIало ловргдоацилга.

— Тхона, кулгалхошта хIама дулургдацар дисциплина тоаеча, нагахьа санна къахьегама тIера бола нах цаI санна массавар а оарцагIваьннавецаре, нах тхона тIехьабар, — яхаш дувц Сапаева.

Предприяте гIулакхаш къаьстта тоадала доладелар бригадни подрядах болх бе болабелча. Кердача хьисапе къахьегача хана хьаьйча продукцех лац алапи, маькъала яьккхачох мара.

Сапаев директоралла веча гIоне дуккха а керда хIамаш юкъедоаладаьд цехашкара болх аттача баккхара тIадерзадаь. Цхьайола тишъенна оборудовани, механизмаш кердачарца хийцар, массехк участкана реконструкци йир.

Продукци дикагIа хилийтара чIоагIа лоархIам болаш да наьха говзал лакхъелга. Цудухьа хIара шера шоай балха разрядаш лакхъю итташ-итташ болча наха. Коллективе дукха ба кагирхой. Укхаза шерра пайда эц хьехамчал леладарах. Производства ветеранаша шоай йIаьхий балха опыт камаьрша дIалу кагирхошта. Хувцамех лаьца дувцаш ца хьоахадича даргдац бийдала участках. Машиннаькъа вагонаш Iо ца йоассаеш кIираш доахаш лаьтта участок я из. Цун болх тоабелга тIадиллар хьинар долча коммуниста, воккхагIа волча мастера Н. Исраиловна. Лоацача юкъа цига дисциплина тоайир цо.

ХьалхагIа каст-каста нийслора болхлошкара лакха хьокхамаш хьа а дехаш, цунца цхьана цар балха хьалаш теркал а ца деш. ХIанз из кхоачамбоацар дIадоаккхаш да. Цхьадола хIамаш карагI а даьннад цу даькъе. ХIаьта а де дезараш дукха а дукхагIа да. Иштта, во болх бу цехашкарча дом гулбеча компрессораша. Из бахьан долаш чIоагIа дукха дом бус цехе, хIаьта из наьха унахцIенна чIоагIа Iаткъ. Во болх бу кхачан продукташца болхлой Iалашбара лаьрхIа йолча буфете а. Долаш да кхыдола кхоачамбоацараш а. Цхьабакъда, нагахьа санна, хьалхагIа уж сел теркал деш хиннадеце, хIанз кулгалхоша хаьдда мероприятеш белгалъяьхай кхоачамбоацараш дIадахара.

— Наьха йоакхо яра боккха теркам тIабохийт тха профсоюзни комитето, — йоах филиала профкома председателa М. Тазибаева. — ХIара шера шоай могашал тоаяра курорташка, санаторешка салаIа ухийт болхлой, моттигерча культура ЦIагIа вIашагIъехкай тайп-тайпара спортивни секцеш, болх беш я художественни самодеятельноста кружокаш.

Д. МАХАУРИ.

ГIулакххаш гIадвугаш да

ШийтталагIа пятилетка йолаелча денз, юртбоахама производствана интенсификаци яра къаьстта теркам тIабохийташ къахьийгар соахка Сунженски района «Заветы Ильича» колхоза коллективо. Цу гIулакхо толамаш а дахнийтар. Боахама цхьа участок йисанзар шера план тIехкхоачаш ца еш.

Масала, кIа хий ца дехкача кхашкара хIара гектара тIара 47 центнер чудера, хIаьта мукх — 58 центнер. Дулх шера планал бIаь центнер дукхагIа а долаш, 860 центнер дехкар паччахьалкхенга. Из да ши шу хьалха хинначул кхо бIаь центнер дукхагIа. Хьайбаш кхы тIакхийтта доаццаше, цу хьокхамга кхачар боккха толам ба.

Колхоза кулгалхой къаьстта гIадвугаш да шурий ферме хинна хувцамаш. ДIаяхача пятилетке юкъера лаьрхIача хIара шера хинначул 60 тонн гаргга шура дукхагIа яьккхар соахка. Из а доахан тIакхийтта доаццаше. Цу гIулакхо йиш хилийтар паччахьалкхенга шура йохкара шера план 160 процент кхоачашъе.

Хоалуш тоабеннаб зооветеринарни болх а. Цунна тешал ду цифраша. Масала, хIара бIаь Iатта тIехьара 85 Iаса хьалкхедир, лурчогIа 67 мара ца хиннача.

Цу гIулакхо йиш хулийтаргья къаьна доахан дIа а доахаш, Iул тоаде. Из дар дIадех хьайбай производствана интенсификаци яро.

ТIехьарча хана дукхагIа йоакхо е баьннаб колхозе доакъар Iалашдара. Баьцаш дIайийнача кхашкара меттел, из кийчду лоаман даьгIенашка, кхыча моттигашка буц хьокхаш а. Масала, соахка Iалашдаь доакъар хьайбаш апрель бутт юкъе кхаччалца кхабара кхоачам болаш а, цхьолагIчен шоллагIчен классах а да.

Доакъар кийчду кухни а я ферме. Концентрированни доакъар а детташ, муж кийчбу цига. Хьалха из ше долча бесса телар.

Колхоза хьайбай боахам тоабеча белгалбаьннаб доаркаш Педиева Фадин Точиева Лодии, скотникаш Дзангиев Хьусен, Тумгоев Махьмад, Цечоев Мовли, доакъар Iалашдеш хинна Алиев Супьян, БулгучевгIар Билан, Iумар, Iали, механизатораш Булгучев Беслан, Хутиев Назир, Мержоев Абукар, Баркинхоев Макшарип, кхы бараш.

Колхоза председателa Костоев Мувсас йоах: — Кхычарна масал а телаш, эргалонаш елга тхоашкара дIадоладир оаха. ХIаранегара доагIар шиш болаш дIадеха доладир. ДукхагIа йоакхо е даьлар социалистически яхь лелаяра а итогаш яра а. Планаш тIехкхоачашъеш къахьега нах морально а материально а белгалбоахилга тоадир. Болх бIаь даьккхар хIаранега дизза дIакхоачаргдолаш гIулакх дир. Цу дерригне аййир къахьегама овсарле. ЛерттIа болх хьабе безам боацараш, кхычар чотагIа баха безам бараш лац хIанз коллективе. Болх кхы тIа а тоабе йиш хулийтаргйола, хIаьта пайда эцанза йиса дукха резерваш я боахаме хIанз а. Масала, коартолаш. Тхо раьза долаш хьувкъаянзар уж дIадахача шера. Коллективни, дезала подрядагIа уж кхеелга вIаштIехьдоаккхаргда.

ТIатеIIа кийчо еш ба хIанз колхоза къахьегамхой гота балхашта. Деррига лаьтта зяба ахарал совгIа, бIаь тонн гаргга планал совгIа йолаш органически удобренеш дIайийхьай цига. Тоъал Iалашдаьд бIаьсти дIаюврггйолча культурай фу. Из деррига а дIадувча боарамга дIакхоачадаьд. ЦхьоалагIчен шоллагIчен кондицех да.

Кийчон мугIаре дIаоттаяьй боахаме мел йола тIехьаюза инвентарь, комбайнаш. Февраль бутт тIакхачалехьа тоаяь яха дага ба трактораш а.

Къахьегама овсарле кхы лох а ца еш къахьегаш ба хIанз хьайбаш леладераш а. Цар дош деннад, пятилетка шин шера план укх шера 7 октябрь хьатIакхоачаши дулх дохкара план Сийлахь - боккхача Октября 70 шу дузача дийнахьен кхоачашъе.

Э. АТАГИНСКИЙ.

Ножай - Юртовски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза механизатор волаш Тужиев Лечас къахьега итт шу да. Цхьа ди дIадахийтац цо ший балха норма дикка тIехкхоачаш ца еш. Лораеш лелаю ший трактор а. ХIанз хьун кIотаргаш дIа а. йоахаш бIаьсти культураш дIаюврггйола лаьтташ кийчдеш ва Тужиев.

СУРТА ТIА: Орджоникидзе цIерагIча колхоза дикагIвола механизатор Тужиев Лечи.

З. БАТЧАЕВА сурт.

МИШТА ХЬАХУЛ БОЛХЛОЙ ИНИЦИАТИВА

Шоашта балха нормаш лакхъе аьлча инициатива йолаяьй Мински автозавода (МАЗ) болхлоша. Из предложени яла фу бахьан эттар царна болхлоша шоаш шоашта доал дара принципаш предприяте мишта чакхйоах а дувц МАЗ-а партийни комитета секретара Н. СТРЕЛЬЦОВА.

— Предложени елар коммунисташа, уж хьаллаьцар болхлоша. Из бахьан долаш 8 эзар совгIа йолча нормативашка хьежаб, алапе фонда 200 эзар сомал дукхагIа ахча кходаьд. Волхло массаза а нормировщикал гIойленагIа ва: ший балха тIа говзал лакхъярга хьежжа цуна дикагIа ховргда задани кхоачашъяра нийсагIа мах бе. Бакъда нийса хургдацар цу инициативаца духхьал производственни е цIена матерьальни оагIув мара ца гуш хилча. Къахьегача процессе доал дара юкъе наха дакъа лоацача хана коллективе хьахул беркате социально-психологически климат, цун кIийле я хIаране хила йоагIа да хилара кIийле.

Оаха, коммунисташа (МАЗ-е парте 4000 член ва) хьалхле лелаю къахьегача коллективай инициатива ма могга дегIайоалаярен шоай лоIаме хиларен йолча партийни установкаца. «ХIанзарча хьалашка ла йиш йоацаш да деррига дешаш центре къестаделга, хIаьта из практически дулург а дац, — яьхад КПСС ЦК июньски (1986 шера) Пленуме. Практически дешаш къоастадара бехктокхама керттера дакъа шоашта дIатIаэца деза предприятейн объединенейн къахьегача коллективаша».

Мишта хул из деррига а практике? Гой, масала, партийни комитета цхьан заседане предложени оттайир укх тайпара эксперимент е аьнна: юкъерча звенон кулгалхой вакантни гIулакхаш тIа бахийтара йолча конкурса кандидаташ хьакъоастабе. Эксперимента маIан дар из гIулакх нахага дIахайташ делга — хIара кандидат вийцар балха тIа дика вовзача наха. Болхлоша чIоагIваьча 81 кулгалхочо шоай декхараш геттара дика кхоачашду, коллективашка вIашин тешам, вIашин новкъостал ду (дIадехар доккха а долаш). Бригадирий, участкайи производствайн начальникий конкурсаш тханцига практикана юкъеяхай.

Парткомо боккха теркам тIабохийт 1983 шера тIаийца къахьегача коллективех дола СССР Закон кхоачашдара. Шу хьалха КПСС Центральни Комитет хьежар МАЗ-е закон кхоачашдеш хилара дешага. Деррига а дика да оалалургдац сога, бакъда, белггала гIулакх дикагIа-м да.

Предприяте ерригача подразделенешка яьхача къахьегача коллективай советий (доал дара хержа орган) болх бувцаргба аз. Царна юкъеболх эггара авторитетни бола болхлой. Советаша влияни ю производственни план кхоачашъяра, йоккхий проблемаш къестаю. Бакъда, юххьанца болхлой эхь хеташ юхаувзалора предложенеш хьачуялара, къаьстта технически службайи администрацей викалаштен критика йира. Партком хьежар цу дешага, дош ала шерра бокъо хила еза коллективо хержача компетентни советий, аьлар. Цу хана денз цар рекомендацеш дувцилге йоацаш кхоачашъяра хьатIаэц кулгалхоша (уж кхоачаш ца еш йиса моттиг хиннаяц хIанзалца).

Болхлой инициатива... Мах баь варгвоацаш боккха ба цун лоархIам продукце дикал лакхъяр санна долча лоархIамеча гIулакха тIа. МАЗ-а къахьегама коллектива совет йолаеннай из дош а къоастаде, лакхера указанеш ярга а ца хьежаш.

Ший хана потребитель раьза хулар «МАЗ» яха эмблема а йолаш серийни арахецача техникана. Самосвалаш, лесовозаш, 20 тонн мухь тIаботташи 320 эзар километр гIоргйолен седельни тягачаш дикала лакхача категореца белгалъяь я; цар метта этта шиъни кхоъни соа йолча тягачий база тIара низ боа автопоездаш дунен халкъашта юкъерча тохкама институте сертификационни тохкаш дика чакхъяьннай, дунен халкъашта юкъерча трассашка а кхаьчай.

Юххьанца во дац гIулакх. Вакъда керда автомобилаш цхьадолча хьокхамий хьакъехьа доазол дехьарча дикагIча аналогел — «Вольво», «Мерседес» яхача маркай техникал лохагIа я. КIезига низ тIабахийтанзар партийни организаце шоай балха тIара кхоачамбоацараштa мукIарло де ца тугача цхьаболча специалистий психологи хувцара. Лоадам боаца барк я, коллегаша динза дисар да яхаш бахьанаш доахар цар. Дика хила ца туга нах балхара дIабаха ала дийзар администрацега. Цар моттиг дIалаьцар майрра, хIама лохаш болча инженерашен конструкторашен. Гой ер да продукце дикал лакхъеш даьча цу гIулакхах хьахиннар: хьаяьй опытни образецаш, доагор кхом беш дIадохийтаргдола, мухь дукхагIа хьоргбола, 600 эзар километр никъ бергбола модернизированни автопоездаш промышленни арахецилга вIаштIехьдоалаш латт.

Эргаяьха тоаю социалистически яхь лелаяра формаш а. Боккхача боараме технически творчества яхь а хинна дIаэттай из. Болхлой цхьаккха а маьхер идея йоврггйоацаш парткомо цар предложенеш юкъеяхьара пятилеткана лаьрхIа оттайир комплексни гIулакхий план.

МАЗ-е хувцалу партийни кулгалдара стиль а. Хьалха санна парткомо шийна хьатIаэцац производствана технически, оперативнии экономически кулгалдара функцеш, нахаца болх бе гIерт, ший керттера йоакхо е еза гIулакх лерхI ханага хьежжа уж психологически эргабахарах. Парткома юкъе ба специалисташ хиларах тарра чIоагIа лоархIаши бе цифраш а ехха, из е вож лостам мегаш ба е зенне ба нах дIатешабе ховргдолен нах.

Тхона, коммунисташта хетац производствана доал деча хьинаре дакъа лацарах духхьал цудухьа деш дола гIулакх. Тха позици я: хье саг вале сага тIаверза веза, яхаш. Аз ювцар я прогресса социальни фактор. «Къахьегамхо — завода, завод — къахьегамхочоа» яха лозунг хьахиннад тханцига. Тхо хьеж цу формула шоллагIча даькъо гIулакхаца цун хьалхара дакъа хьалдизарга. Из да автозаводций къахьегама хьалаш тоадар, цун кхерамзле лакхъяр, нах чубаха цIенош хьалдар, дарба дара, унахцIено тоаяра комплексаш, н. кх. дI.

Ала йиш йий доал дара демократически принципаш дегIаахара процесс заводе чакхъяьннай? Яц, из дIахо йодаш я, из дIакхувла керттера низ коммунисташ ба.

(АПН).

Вай доахахой болча

АХАРХО

Ткъаь итт шу совгIа дIаденнад лаьттанцарча балха Кардангушева Амербека.

— Из яьх са вахарцара эттара гIозагIйола ха, — йоах цо ше. — Халонаш кIезига хиннай аьлча нийса хургдац, цхьабакъда, айса беча балхах цIаккха дог ийкхадац, ди тIехьа хьинарегIа къахьега гIийртаь.

Камаьрша къахьегам... Цох бизза мах бу вай Даьхено. Ленинен «Знак Почетен» орденаша сийрдабоах ахархочун халха.

Номер 2 йолча тракторни бригаде къахьегача вурийтта механизаторал массарел воккхагIа а наха сийдешвар а А. Кардангушева. Пенсе ваха цхьа шу мара дисадеце а, хIара шера лакхагIа хул цун хьокхамаш.

— Кхыча тайпара хила йиш а яц из-м, — йоах ветерана. — Коммунист декхарийла ва ахычарна масал тела.

Укх шера А. Кардангушева къахьегача бригада коллективо хIара гектара тIара 80 центнер хьажкIаш, 35 центнер кIа чуийцад. Кердача шера дукхагIдола ялат дIадийнад индустриальни технологех. ХIаьта из хьувкъам кхы а лакхлургба яхилга да.

«Кабардино-Балкарская правда».

✦

ТКЪАЬ ИТТ ШУ

Ардонерча № 1 йолча юкъерча школа дешархой - производственни бригада вIашагIъелла 30 шу даьннад. Цунца дувзаденна укх деношка укхаза гулбелар дIадахача шерашка цун мугIарашка хиннараш. ХIаьта хIанз школе дешаш а, бригаде болх беш а болчар безаме тIанийцар уж, шоаш кийчъяь юртбоахама продукце выставка гойтар хьаьшашта.

Тахан школерча бригаде бIаь совгIа саг чувоагIа. Уж тайп-тайпарча звеньяшта бекъа а бенна, юртбоахама профессеш караерзаеш ба.

Масала, соахка кролиководаша 1600 килограмм дулх даьккхад. 220 килограмм лакха дикал йола коконаш дIачуеннай. Иштта бIаь гектар баьцадаараште оасар даьд, чуийцай 223 тонн коартолаши 200 тонн свеклаши.

ВIашагIкхетаре цхьан хана дешархой - производственни бригада кулгалхой хиннача хьехархошта М. Дакильченконеи Л. Колиеванеи «Къахьегама ветеран» яха медалаш дIаелар. ХIаьта хIанз волча кулгалхочунна, эрсий моттиг литературеи хьехача В. Михайленкона соахка «За трудовую доблесть» яха медаль еннай.

Укх шера школе барзкъаш тегарий звено вIашагIъеллай. Кхы цхьаькха а професси караерзаеш ба дешархой.

«Социалистическая Осетия».

✦

«ЛЕЗГИНКА» БЕЛОРУССЕ

«Лезгинка» вай мехка дикагIйолча халкъа халхарий коллективех цаI лоархI. Дукха ха йоаццаш из хиннай Белоруссе тайп-тайпарча городашкен юрташкен, «Музыкальни гуйре» яхача искусствай Ерригсоюзни концерте дакъа лаьцад.

Белоруссе столице Минске ансамбло гойтар «Са Дагестан» яха хореографически композици, «Хоза мехкарий» яха лирически халхар», мух мо сиха йола «Лезгинка».

Деррига а концерташ дика чакхдаьлар, зрителашта тоам хилар царех.

«Дагестанская правда».

Ширдаьннача гIулакхашца—лира къовсам

ЧУ МА БИЗИЙТА ИРАЗА МАЛХ

Тха «Герга истол»

Барзкъаш тегача машинкай «ашараш» сецар. Делкъийна хIама дуа а салоIа а ха яр Назранерча трикотажни фабрике со ний свеннар. Эггара йоккхагIйолча швейни цехе ва со. Планово - производственни отдела начальникага Дзейтова Лизайга дIадийцар аз айса дена гIулакх. Юхь сийрдаьлар Лизай, аз шийга цхьа хоза кхаъ баьккхача санна.

— Из-м оаха цахаддаш дувцаш а тхона дагадоаллаш а хIама ма дий, — аьнна фабрика керттерча инженера А. Тумгоева кабинете вигар со цо.

— Геттара эшаш а дика а хIама да, — аьлар цо. — Вай массане а юкъара, массане а дог лаза дезаш гIулакх ма дий из-м.

Иштта дIадоладелар тха, цу вай йийцача цехе «Гергача истола» гонахьа мехкаращца дола вIашагIкхетар. Из хетадаьдар «Сердалос» кепатехача С. Аушева «ХIана багIа мехкарий маьре ца ухаш?» яхача статьяс айьча темана. ХIара йоIа, хIара наьна, хIара даьна кер чу латта бала бар цига бийцар.

МалагIа нана я, малагIа да ва шоай йоI маьре а яха цун дезал хиларга са ца тувсаш? ХIара гIалгIай юрта, хIара цIагIа маьре баха а дезал хила а беза ха тIехъяьнна дукха мехкарий ба. Дукха ба царех 30—40 шу, кхы дукхагIа а ха яьнна. Бокъонца йола статистика яц вайга.

Бакъда, из хилча, из бIаргаяйча — вай дог гIоза-м доаккхаргдацар цо. Иштта да тахан вайна хьагуш дола къахьа бакъдар.

Из дар оаха тхоай «Гергача истола» гонахьа дагIаш дийцар а. Дукха мехкарий, истий гулбелар цига.

— Шоай сина, дега беза сакъердам вIаштIехьбаккха, дIабахьа тоха ца лу къонабараш шоаш бехке бе боагIа, — аьлар Султыгова Iашата. — Вайна массанена а ма хой, кагийнахи мехкарийи шоайла дагабала, дIа-хьа бовзара мел тIера ба. Бакъда, из никъ хьалаха, лелабе лац царна. Боккхийча наха бехк дIатIа а билла Iе гIерт. Воаш хьадеш цхьаккха хIама а доацаш, кхычарна бехкаш дIатIадехка Iемад вай. Саг йодача-йоагIача цIен зIамсаго шеволча баьхкача къоначa хьаьшашта пандар лакха, ловзар де, моттиг вIаштIехьа яьккхача раьза хургбоаца даьй, сона хеташ, хIанз кооргбац.

Бакъдар хоалуш да Iашата дешашта юкъе. Къонабараша шоай доал дизза шоаш бе долларе, ерригa «карташ» йоха ца лой а, чарх ионагIо меттахьа-м ярьяр.

— ХIаьта а, — аьнна цун къамаьл дIаходихьар Мудольгова Хьулимата, — царна а везаций хьалха вала саг? Къаман культура, цун традицеш дIахьоча юкъе а эшаций хьехамчаш?

— ЦIаккха а дагаръялац сона, — аьлар Точиева Аьсета, — цкъа цхьан газета тIа: юхавайта са мар, яхаш лийткъа вайнаьха кхалсаг. Цу хана (массехк шу хьалха дар из) из доастама йоахаш. цох белаш мехкарий бар. Со а яр царех. Мишта оал вайнаьха кхалсаго «са мар хьава?» ТIехьагIа кхийтар тхо тхоаш, сел из бехке яр гIалат хилар. Шийна, ший дезала тIера дIаваха мар юхавехаш, из гIертар ший хьалха хинна цIен йIовхал юхадийнъе. Цунна ховш хиннад бераш та да эшилга. Цудухьа кхайкай из, цудухьа даьхад цо из оарц.

— Вай къайладоахе а, вай духхьал дIакхайкаде ца лоархIадой а, эхь хеташ юхаувзалой а, вайна юкъе-м да иштта нах оарцагIбаха безаш дукха гIулакхаш,— йоахар дош дийхача Нальгиева Тамаре.—Юрта йоIах бIаргтоха кагийнах баьхкаб яхаш хьалха хIара денна хозаш хинна дешаш, вIалла хьоаха ца деш дицденна дIа ма даьннадий. Юрта саг йодача - йоагIача пандара оаз мича хоз...

— Iаьлий-Юртара автобусаца укхаза балха хьайоагIа со, балхара яьлча, иштта цIайода. Сакъерда, дега салоIам бе хIама укхаза а дац, цIагIа а дац. Телевизор ецаре, цхьаккха дацар, ер-м... — аьлар Нальгиева Мадинас.

Дукха теркам тIабахийта дийцар мехкараша саг йодача - йоагIача деш долча хьоалчагIах лаьца а.

— Цхьа къайлагIа ду хIама мо катеххе дIаюг хIанз йоI, — аьлар Арчакова Мадинас.

— Зийнабий оаш саг йоалае боагIа замеш? — аьнна дош юкъе тессар Бекова Маринас. — Хьабаьхкаб а алалехьа «Волгана» шоай нускал чу а хоадий, дIалелх. Кхыметтел йистхила а кхоабац. Къе, миска да вай саг йода-йоагIа ди.

— Кхоабергбий уж йистхила, шоашкахьа дIахьожаш а шоаш теркал беш а саг ца хилча? — йоахар Джандарова Селжанас. — Зийнавеций оаш дIаюгача йиIий да? Из-м мукъа мича хул замаьлха баьхкарашкахьа дIахьажа, царна гIулакх дергдола моттиг вIаштIехьъяккха а. Хаьхо мо коанаIар тIа латт из ший киса ахча ца кховдадеш хьаша, гаргала саг дIавахар кхераш.

Из ахча, из рузкъа да вай хоза мел дола гIулакхаш юхатеттар, бIаргех хIамаш йоахкача говра мо мара кхы хIама бIарга ца гуш бола нах дукха ба вайна юкъе, йоахар мехкараша, дехьара а сехьара а къамаьлаш деш. Уж пахашкаш, сомаш дукхагIа Iоаде гIерташ дуне мелд дIайийна лела кагий нах а кIезига бац. Из сом бахьан, гIарагIураш санна, шоай дезал тIехьа а баьхе, дукха даьй ба акхабаьнна лелаш.

Шоашта хетар а дагалаттар а оалаш къамаьл дир мехкараша а исташа а: Леймоева Фатимас, Аушева Зайдата, Бузуркиева Малинас, Аушева Мотяс, Гациева Мотяс, Тайбулатова Мовлатхана, кхычар.

Кагийнах юртара, городера гаьнна дIабаха лела йиш йолаш ба, йоахар къамаьл даьраша. Мехкарашта цу гIулакха никъ бийхка ба. Тхо духьала дац вIашагIъийннача бракашта. Иштта хинна дукха дезалаш ба вайна юкъе. Вакъда, цхьаькха да новкъа: гаьнна дIа а ваха саг йоалаьчул, хьахинна ший дезал а бите, лаьлле цIабоагIа цхьабараш. ХIаьта бераш ца воацаш дус. Иштта цIабаьхкараш хих боалаш хий ца кхийттача санна, мехкарий хержа болалу. ХозагIчоа, къонагIчоа мара бIарг тIа а оттац. Цун зоахалол де кадай хьовз боккхий нах, йоахар мехкараша. Из деций тхо ца лархIар, тха сий доадар?

— Цецвоаккхаш да цхьа хIама, — аьлар Джандарова Селжанас, — йоIо «полоска» тIатиллача, пазат йоацаш туфлеш тIайийцача вий кхайкаю дин «авторитеташ» да тхо яхачар. Бакъда, сона хезадац оакхарий санна тIа а беттабенна, саг йигачоа, анаша увзачоа, хIамаш лечкъаечоа, кхыча ийрчача гIулакхашца къаман сий дожадеча наха цар вий кхайкаяьй, аьнна.

«Нийса йоах», «Бакълув», «Да а да из иштта», хьахоз мнI-минIингера.

Вай советски законаша, Iаьдало яхац ди ма лелабе. Из хьа хьай гIулакх да. Бакъда, къаман гIулакхашта юкъе ма лелха. Дита, дахийта вIалла бусалба ди а балалехьа, вайнаьха вахаре хьахинна таханарча заманца товш дола хоза гIулакхаш, традицеш, обрядаш.

Цхьаькха а да уйла тIаяхийта езаш. Укх тIеххьарча шерашка районе дицлуш доагIа бIаргчача къаман а, къаьст-къаьстача дезалий а тайп-тайпара традицеш, цIейш тохкалга а царех пайданегIа дараш вахара юкъедахьа хьожилга а. ДагадоагIа, 7—8 шу хьалха цу гIулакха лаьрххIа вIашагIъелла районни комисси яр. Кхыча къамий хоза гIулакхаш Iомаде а царех цхьайола элементаш моттигерча традицештен обрядаштен юкъе яхьа а гIертар из. ХIанз наггахьа дешархоша школашка еш йола «мероприятеш» ца лаьрхIача цу гIулакха районе деш хIама дац. Кхыметтел ший коллективерча зIамсаген йиIийн хьоалчагIа хулача а наггахьа мара бIаргагац хьаким. Хьаким мишта вода мугIареча болхлой цIей долча?

— Мичахьара, мала оарцагIваргва-хьогI вайна яхаш ца а дагIаш, вай воаш а хьежача бакъахьа да вай гIулакхага, — цуя совгIа, вай дувцачоа оарцагIа яла еза комсомол, партийни, советски органий болхлой, депутаташ, общественность. Массане а дIахайта деза дин «авторитеташ» да тхо яхачар леладер чакхдаргдоацилга. Къаман дика гIулакхаш дицдалийта гIертарашта никъ бехка беза, — аьлар юххера а дош дийхача Дзейтова Лизас.

Гергача истола гонахьа дийцар дIаяздаьр — М. ЗАНГИЕВ, тха собкор.

Шоаш хьаеш йола продукци дикен тIехдикен мара ца хулийташ, тIайнйца декхараш массаза а цIенеи диззаи кхоачашдеш бола болхлой бIаьш ба Нохч-ГIалгIай производственни трикотажно - галантерейни объединене. Царна юкъе а къаьста дика къа а хьегаш, даим социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъьнна я намеловщица Дзаурова Аминат. ХIара сменагIа нормаш 130 — 140 процент кхоачашъю цо. Иштта къахьегаш хиларах объединенерча болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай цунна. ХIара шера из сийдола цIи чIоагIъеш хьайоагIа Аминат.

СУРТА ТIА: намеловщица А. Дзаурова.

И. ПЛИЕВА сурт.

КЕРТТЕРДАР ДИЦДЕЛЧА

Карабулакски химреагентий завода шоллагIа йола аргIа хьалъе йолайир 1981 шера. Юххьанца завод шеръяра оттаяь ха ши шу дар. Цхьабакъда, де деза балхаш массехказа лаьрхIачул тIехьагIа пхе шерага кхаччалца йIаьхйир из.

ХIаьта хIанз шоллагIа йола аргIа дIайолаялийта еза ха геттара гарга кхаьчай. 1987 шу дIадолалушше а ший хьалхара продукци арахеца декхарийла я из. Цудухьа завода коллектив, цун кулгалхой шек ба лоархIам бола из объект ханнахьа йистеяргхиларах. Ший бахьан доацаш а дац из.

Завод шеръяра паччахьалкхено хьахийцача 6 миллиони 300 эзари сомах цхьа миллион сома маьха балхаш хIанзчул тIехьагIа де дезаш да.

Оттаяьча графиках балхаш дIа ца долхаш хилар массехказа дийцад заказчико а субподрядни организацеша а. Фу хувцаденнад цул тIехьагIа, фуд даьр, дIахо йодача хана де дезар? Цу хьакъехьа къамаьл хилар укх деношка химреагентий завода кулгалхойи субподрядни организацей болхлойи.

ШоллагIа йола аргIа хьалъяр лоархIаме декхар долга кхета ца дераш нийсбелар юххьанца. Эггара хьалха балхаш дIадоладешше а боаггIаш бола теркам тIабахийтанзар цу гIулакха е заказчико а е генподрядчико а. Хьалхарчо тIахьожам во лоаттабир, хIаьта шоллагIчо «цунах пайда ийцар». ВIаши барт ца хилар дар дерригa а.

Объект дIаяла еза ха гарга ме гIорт хьалхашка латтача проблемашца ювзаенна диалогаши шоайла къовсамаши дукхагIа хул гIишлошъяра районни штаба доакъашхошта юкъе. Из эггара чIоагIагIа вIаши барт эшача хана леладу. Укх тайпара ба штабо дукха ха йоаццаш тIайица соцам: «Исполнителийн заказчикен теркам тIабохийталба дерригa балхаш ханнахьа кхоачаш ца дарах бола бехктокхам участкай начальникашта тIабиллара». Укхаза хаттар отт: селлара гоаяь хIана яьй из решени? ХIанз малагIа пайда лургба цо?

Хьаэцаргда вай из решени тIайола номер 25 йола протокол. Цун дукхагIа йола пункташ кхоачашьяьц. Из фу яхилга да аьлча, насосни станцера промышленни участке чубоагIа йIовхала провод кийча бац, электроподстанци кийча яц, йистебаьккха бац кийча продукци чухургйолча склада тIабоагIа никъ, бытовой корпуса гонахье тоаьяц.

Цу тайпара кхоачамбоацараш пхи шу гаргга йолча хана денз хьадоагIаш да. ХIаьта итогех хьахиннар ер да: сушильни отделени кийча яц, дIакхувсаш йолча пайдана йоацача отходех гонахьара Iалам лорадара йола агрегат кийча яц.

— Фуд шун балха новкъарле еш дар, малагIа бахьан да графикагIа болх дIа ца бахар? — из хаттар дир оаха «Грозтрубопроводстрой» треста цхьоалагIча СМУ начальникага В. Мусатовген химреагентий завода гIишлошъяра йоккхагIа йолча инженерага Л. Раевневайген.

— ГIишлон материалаш, металл, техника, кранаш, эшилга керттера кхоачамбоацараш да. Дувцилга эшац гIишло йистейоаккхилга тIехьа даргда, — аьлар цар.

Харцлец Мусатови Раевневан. Эша материалаш, оборудовани, лоаттаелга массаза тIехьадувлар объект хьалъеча. Цхьабакъда, лертIа болх дIабахийтара мел эшар вIаштIехьдаккха шортта ха-м хиннай. Заказчика а гIишлонхой а хьалхагIа хинна сатем бохабир лоархIаме гIишло ханнахьа йистеяргйоаца гIулакхаш гучадаьнначул тIехьагIа. ТIаккха мара тохабаланзар уж кхоачамбоацараш дIадаха. ХIаьта хIанз из тIехьо да. Цудухьа хала да тахан хьалхагIа кIира ца деш хиннар цхьан дийнахьа де.

Цхьаькха хIама белгал ца даьккхача далац. Из да болхлой къахьегамеи бытен хьалех лаьца. Уж во да. Духхьал вагончикаш - бытовкаш, цхьанне а лораеш йоаца царчура «гардеробаш», пенех дийттача хьастамех хьалъэхка пада барзкъаш. Истолаш, гIандаш дац кхыметтел. Социалистически яхьа экран яц участке, хьокхамий улг дац, хано дIадехарашка хьежжа лозунг, е плакат дац. ХIаьта кулгалхой чуболча вагончика цхьан саьнга кхыча хIамашта юкъе улл «Новкъостий гIишлонхой! Объект йистейоаккхаргья вай 1986 шера ноябрь бетта!» яха йоазув тIадола улг. Бакъда, из лозунг а эшанзар укхаза, гойтара агитацена юкъедахьа, хIана аьлча, нах шоаш а тешаш бацар йиллача хана шоаш йистебаргхиларах.

Кхы дикагIа латтац кхачанцара гIулакх а. Завода доалахьа йола цхьа столови кхоачамболаш яц. ХIаьта а де безам хилча вIаштIехьдоаккхаргдар аргI-аргIагIа цига хIама дуалга. Миштад хIанз? Цхьаккха тайпа график яц столове хIама даара оттаяь. Цудухьа гIишлонхой хьабаьхкача кхача кхоачабеле хул. Кулгалхоех цхьанне а бала а бац цу гIулакха.

Лоацца аьлча заказчикий оагIорахьара а подрядчикашкахьара а болча кулгалхошта тIабуж из лоархIаме объект хьалъечара хьал лертIа ца хиларах бола бехктокхам.

Л. ЧАБАЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

БУДАПЕШТ. Венгерски цIи хезача ваятела Имре Варге балха скульптурни группа столичи Вермез яхача майда тIа дIаоттаьй. Из Вела Куна — дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи болама цIи хезача деятела, Венгре Компарте цхьан организатора а кулгалхочоа а оттадаь памятник. ХIаьта из цун бIаь шу дизара хетадаь да.

ТАСС—МТИ.

ДОГ ДЕЛОШ ЙОАЦА БАЛАНС

Хоржамашта хьалхара къовсам михьарбаьннаб — кIезига ха йисай 1987 шера 25 январь хьатIакхача. Гамбурге ка ца йоалаш бисачул тIехьагIа малхбузенгермански социал - демократаша хийцар дукхха дукхагIбараш шоашта тIехьабаьхаб яха лозунг дукхагIа бакъдолчунца — ХДС/ХСС керте латтача хIанз доал деча коалицена тIехьа дукхагIбараш ма хилийта яхачуйнца.

Хоржамашта хьалхарча плакаташ тIа дог дика хинна вела къедж канцлер Г. Коль, тIахьехама тIа аьннад: «Иштта хила!» ХДС дукха ха йоаццаш хиннача съезде цо дIадийхар «гIулакх кердадоаккхаргдолаш «хIара голос бахьан къовсам лоаттабелга».

Гейдельбергски художника К. Штека кIезиг-дукха кхыча тайпара даьккхар из плакат, цу тIа а дар «Иштта хила!» аьнна яздаь, бакъда лохехьа доашх мишта хургда: «Керда къел, дохадаь гопахьара хьал, кхы а дукхагIа бе болх боацараш». Боккъонца аьлча христанско - либеральни коалице доал деш даьккхача диъ шера хьахинна баланс дикка баьде я.

«Керда къел» яха дешаш дукха ха йоаццаш хьахинна да. Буржуазни автораш хIанз а из бакъъяра тIехьа ба, системана «социальни карагIдаьннараш» белгал а доахаш. Ювца езаш йий цу къела масштабаш. Наха гIо деча Каритас яхача организаце лерхIачогIа геттара йоккха къел тIаэтта 1,3 миллион саг моцал оэаш а «экспериментальни къела» лохагIча бовраме вахаш а ва. Иштта йийцар из явлени «Форвертс» яхача социал-демократически еженедельнико. Кхы а нийсагIа дувц из «Меморандум-85» яхачун автораша. «Кердача къел тIа» эттав 5 миллион совгIа саг. Уж даннеш дукхагIа бакъ я, хIана аьлча «къайлагIара резерваш» юкъе а йохийташ бе болх боаца нах 3 миллион совгIа ба социал - демократа П. Глотца яхачогIа. Нагахьа санна кIезига пенсии пособии доагIа пенсионераши инвалидаши царна дIатIатехача дерригa а ший меттa дIаоттаргда. Кхыметтел предпринимателаша финансировани еш йолча немецки боахама Кёльски института лерхIачогIа а «мехка бахача нахах 4,2 процент вахара эггара хиланза даггдоаца хIама IалашдаIла йола доходаш йоацаш ба».

Перспективаша а дог гIоздаккхац. 1986 шера август бетта юха а мехка 8,7 процент дукхагIа хилар бе болх боацараш, кризис чIоагIъенна латтача районашка кхы а дукхагIа хулаш — Сааре 13,2 процент, Бремене 14,9 процент, Гамбурге 12,8 процент. Нах кхы а балхара дIабаха безаш ба: металлургически промышленносте, масала, 1988 шерага кхаччалца дIахо а «рационализаци яреи хьал тоадареи» порядкагIа 15 эзар болхло кхы а дIавоаккхаргва. ДIадаха шераш рекордни дар предприятеши фирмаши йохаяра хьакъехьа: 1985 шера, масала, 18,8 эзар ехар уж, 1987 шера хьалхе а даьча лоархIамегIа 19 эзар дIаяргья. ХIаьта из нах кхы а балхара дIабоахаргхилар да. 1988 шера денз ХДС/ХСС-а юкъеяхийта лерхIача налог тохара проектагIа хьалдараш та керда льготаш ялен кIезигагIа Iалашхинна болчаргара дукхагIа налог яккхен лерхI.

Каст-каста оалаш хоз «гонахьара Iалам доаду» яха дешаш. ТIехдаьккха дувцаш дий-теш из? 1985 шера дика хIамаш карагIдаьлча санна хийттадар — Iалам лорадара министралла айттабар Сааре Д. Лайнени (СДПГ). Грессене баьццарчар викал И. Фишерн. ХIанз геттара хала экологически хьал оттара: кислородни догIаш, дукха йовш йола хьунаш, бIехлу долха хиш бахьан бехктокхаме христианско - либеральни коалици хинна а Iац аьнна хета догIар. ГIулакх тоадалара цхьан тайпара дог доахилге йолаш хила могийташ дар «баьццарчар» тIеххьарча хоржамашка даьха толамаш (1986 шера ноябре хиннача хоржамашка 10,4 процент голосаш кхаьчар царга). Бундестагера эггара зIамагIйолча францe итташ хаттараш ду правительствага, ший массехк законопроекташ хьалхашка йихьай, бакъда реальни хьал кIезига хувцаденнад.

Фу дулургда кердача министрга, масала, Сааре, нагахьа санна цун министерства шера йола бюджет ерригa а 150 миллион марка мара ца хилча, Iалами долха, хиши бIехдеча предприятеша деш дола зе холуш меттаоттаде? Из кхоачамболаш яц. 1986 шера август бетта Саар, Мозель яхача долхача хишка бIеха хий чухецарах ах миллион гаргга чкъаьрий дайр, «Саар къе я, дуккхача районашка 20 процентага кхаьчад бе болх ца хилар, кхыметтел къаьнара, Iалам бIехдеш йола электростанцеши металлургически заводаши дIакъовла йиш яц»,— яхаш яздора цу хьакъехьа «Ди цайт» яхача газето. Экологически проблемаш социальни ярашца ювзалу укхаза, хIаьта «социальни паччахьалкхенна» ахча корадагIац уж а кхыяраш а кхоачашъе.

Iалам лорадара айтта къахьегамхой гIожача низаца тоIабе гIерт Iаьдал. Атомни энергетика дIахо а дегIайоалаяра духьала баьннача Iалам лорадераштa полице Гамбурге баь низ ший цинизмага диллача кхычунца нийсбе йиш йоацаш бар. 1986 шера июне хинна машаре демонстраци полицейскеша сихха го баь, дийтта сахьата лаьттар. Полицеца кхоххалуш моттигаш хилар, човнаш йир. Чурча гIулакхий сенатор балха тIара дIаваккха бургомистр а оттавеш доккха дов хилар цох. Тарлуш да хоржамашта хьалха Гамбургерча социал-демократи позици йохае гIерташ аьттехьарча низаша цIур белга хила.

Гонахьара Iалам лорадара вола кердаваьнна, Чернобыле авари хинначул тIехьагIа корзагIваьнна цIур бехкаш хинна федеральни министр демократ В. Вальман хIанз кхы а гаргагIдола гIулакхаш деш ва: немций духьала ба ФРГ доазонцарча городе Катне (Франци) йолча АЭС-ана. Цига хIанзле а массехказа телха хIамаш хиннад. Укхаза цо ший никъ хийцаб 180 градус чоалбоаккхаш. «Экодиктатурана» духьала а вувлаш.

Баваре цига бахача наха духьала а долаш хьаеш я атомни энергетика отходаш чакхъяхара йола Вакерсдорф регенерационни предприяти. Ф.-Й. Штраус керте латтача ХСС правительствас демонстранташта низ бу дукха ха я, царех «кхаькхий дувхаду бертий я уж» а яхаш. 1986 шера июле цу атомни объекта духьалбараша рок -фестиваль оттайир. демонстраци маьрша хилар белгал а доаккхаш. 100 эзар саг гулвелар. Бакъда из яр «шера хинначарех эггара чIоагIагIа лораеш хинна фестиваль» — цунга хьожаш вар герзах дика кийчвенна 6 эзар полицейски. Цхьан кIирагIа 20 эзар автомашинан 73 эзар саган чухьежар. Вакерсдорфа юкерча машара тIехьабарий вахта дIахохьош я. КIарцхалаш дола аьшксаьрг техача карта юхе латтача демонстранташта дагайоал, хетаргахьа, из предприяти яьлла ца Iеш, боннски демократи а. Дармштадтерча кагирхой группас кIиргIа цкъа арадолача «Штерна» корреспондентага аьлар: «ГIулакх иштта унзара хургда аьнна хетадаланзар тхона».

Иштта да чура хьал. Из айхха дувзаденна да ХДС/ХСС тIема политикаца. 1987 шера тIема расходашта хьожадьад 51,3 миллиард марка ахча. Из ерригача социальни расходел тIехйоала тIема рекордни бюджет я.

Цох латт налогаш йоккхагIа хилара, маьхаш лакхдалара, бе болх боаца нах кхы кIезиг ца балара бахьан.

Райкьявике вIашагIкхетаро малхбузерча немцашка дог дахийтадар шоай лаьтта валар дахьача ракетнии атомнии герзах мукъадаргхиларга. СДПГ кердача программа проекта арахьарча политика раздела тIа белгалдоаккх дукхха нах боабергбола дерригa герз дIададаьккха хила дезилга. Из дIадаккхара, йизза кхерамзле хилийтара тIехьа ба ФРГ демократически уйла йола дукхагIбола гражданаш. Цунна гIо деш я Центральни Европе ядерни йоаца коридор хьаярах йола СЕПГ-аси СДПГ-аси цхьана яь инициатива.

Бакъда кхохкам дIабаккхара, 2000 шерага атомни доаца дуне далара лостамга гIа баккхара метта ФРГ хIанзарча правительствас геттара кхыдола гIулакхаш тIайийцад: «седкъашкарча тIемай» ФРГ монополешта шеко йола пайда хьежабеча, бакъда дIахо а сихдаь герз хьадара, из космосе даккхара цIенхаштта кхерам тIаоттабеча американски плана эггара чIоагIагIа пропагандисти цунна юкъе дакъа лоацари хинна дIаэттай из.

ФРГ правительство тIехьтIехьа дукхагIа аьттехьарча позицеш тIа ювл, мехка дола боккхача лоархIаме дешаш теркал а ца деш, эггара йоккхагIйолча концернай хьашташ ший хьалхарча моттиге хилар тIехь-тIехьа дукхагIа эхь доаеш дIа а хьокхаш. Канцлера ше эхь ца хеташ дакъа лаьцар «даиман селханарбарий» реваншистски сборищашта юкъе, хIаьта хIанз бундестага депутаталла болча кандидатий списке тIа ба «силезски немций» яхача реваншистски организаце викал Г. Чайя, цхьабола цунна тIехьабараш а.

Дукха ха йоаццаш ФРГ-е арадаьннад Б. Энгельмана «Колен К-ои тийшаболх» яха «Iаьржа книжка». Цу тIа хаьдда къоастабаь ба правительства классови чулоацам: 80 шераш юкъе кхачалца йолча хана из къоастабора «Флика тIехьаленца», хIанз Флик воацаш цу низашца; политически деятелаш капитала марионеткаш мара бац, «шахматни улга тIара фигураш хIанзе а шерашка дIанийсъяь я капитала лакхерча этажий планаш увттаеча штабаша».

ДIахо а иштта латта цар кхаьргий хьахьокхаргда 25 январе хургдолча хоржамаша.

Сергей ЛАВРОВ,
географически Iилмай кандидат.
(АПН).

Латиноамерикански калейдоскоп

ИННАШ ТIЕХХЬАРА ХЬУЛБЕННА МОТТИГ

Касталашха археологий «хIама яхха» безаме моттиг а хинна дIаотта еза перуански город Вилькабамба. Кечуа яхача индейций преданеш тIа йоах испански конкистадорех иннаш тIеххьара хьулабенна моттиг я из. Кечуа меттала Уалькапамба оалаш хиннад цу городах. Из да Деза лаьрхIа къух яхилга.

Иннаш баха хайша из моттиг пхи бIаь шера къайлаза лаьттай. Вай ханарча тохкамхой бIарг тIа мишта эттаб цунна? ЦIаьхха хиннад из. Итальянски Iилманхочо Ренцо Францескуттена Перу столица Лима цхьан библиотека архивашка хьежаш кораяьй 1581 шера язъяь массехк испански текст. Цар тIа ювц Вилькабамба яха город йола моттиг. Гучаяьнна сведенеш йовзара Лаьттан спутникаш тIара массехк сурт даьккхад. Иштта хьагучаяьккхай Вилькабамба юха а.

МЕРЗА СКУЛЬПТУРАШ

Цхьа моллагIа йоаца материал я шай произведенешта аргентинкас Дави де Треве хержар, из шекар да. Торташи кхыйола мерза хIамаши хозъеш йола зIамига бIалгаш ю цо шекарах, тайп-тайпара бос а болаш. Уж яц дунен дукххача мехкий кондитерски витринашка увттаеча диский, жIалей е балерин яраш санна йола бIалгаш. Де Треве «произведенеш тIа» я тIема-форда фрегаташ, халхаройн музыкальни инструменташ йолча оркестрантийи тангой салон, Аргентина Къаман конгресса здани, хIаьта иштта кхыча паччахьалкхений столицай архитектурни дика моттигаш.

Дави де Треве дукхагIбола ученикаш кхалнах ба. Уж ба цIенноаной, кондитераш. Бакъда, царна юкъе ба иштта архитектораш а. Шоашта лагаеха бIалгаш яра эша керда материалаш лех цар зIамигача пластике. Шоай балха цар кийчъю шекари желатини е гуммиарабик техха ял материал.

Буэнос-Айресе хIанзле а хиннай цу оригинальни творчески группа произведеней шоллагIа выставка. Из чIоагIа нах хьожаш хилар.

ХЬАНАХ КХЕР ВОАТАГАРАШ?

Вахара хьалашца геттара дика тарденна уж хьайбаш мезозой — 200 миллион шу хьалха хиннача геттара йоккхийча рептилей зама — йолча ханара хьадоагIаш да. хIанз Лаьттан тропически акваторешка дахаш а да. ХIаьта, тара да, Iалама хIама хьахарлжара бирсача хьалашта ца дуденнар наха дулургхилара.

Цу хьайбай эрг-эргаш дола тайпаш дунен тIара дIадоалача кхоачача хьал тIа отталу промышленни бIехача хиша лазараш деш, хIаьта иштта теллаю рептилеш яха моттигаш. Воатагарашта эггара боккхагIа кхерам тIаоттабеш дола хIама да XX бIаьшере, цар цIоках изделеш е нах болабалар.

Геттара дукха доаду уж хьайбаш Бразиле. Хьун боахам дегIабоалабара Бразильски института президента Жайме Сантьягос беча хоамагI духхьал 1986 шера мехка къулба седкъа оагIорахь Пантанале браканьераша йийр миллион гаргга воатагар. Цар цIока геттара дукха дIакхуухьа контрабандас США-ей Малхбузерча Европей.

— Полице браконьерашкара хьадаьккхар 1500 доалаш доля герз, —яхаш дувц Iилманхоша. — Самолеташ, катераши бувзама хIанзара средстваши йсла бандаш дIайоахалург яц лаьрхIа эскара подразделенеш юкъе а йолаш мара.

ХIанз йоаеча тайпара воатагараш йоайой. 10 шера йолча хана Пантанале цхьаниха хьайба дусаргдац. ХIаьта цо чIоаггIа толхаергья Бразиле цу уникальни района экологически баланс, — аьнна белгалдаьккхар Жайме Сантьягос.

(АПН).

НАХА БАРКАЛ ОАЛ

Шоай коа е даче мукъа ха йолча хана наха шоай кулгашца хьалкхеду баьцадараш, сом. Цкъадале, сага могашал чIоагIъю цо, шоллагIдале пайдане а да: тика тIа е базар тIа ваха эца ца безаш Iаж, кхор, хьач, помидор, нарс хьаякхха йиш я шийн доалахьа йолча бешара. Бакъда, дика хьувкъам хьалкхебара къахьегарал совгIа кхы а дукха эш, хьалкхебара технологи йовза, дика фу хилар, тайп-тайпара инструмент. ХIаьта лоархIаме да зене йолча садоаллача хIамашта духьала ханнахьа молхаш тохар а. Из кхета а деш паччахьалкхено мел эша новкъостал ду бахача наха, бешамаш лелаерашта лаьрххIача торгови организацешка хьадохк мел эшар. Цу тайпара гIулакх деш я «Промтовары» объединенена чуйоагIа № 57 йола «Ядохимикаты» яха тика. Укхаза моллагIча а хана эца таро хул эшаш йола тайп-тайпара молхаш. Цудухьа, массаза а шортта эцархой нийслу укх чу, кхыметтел юрташкара нах а. ХIаьта царна дезаш дола гIулакх а дийя, дIатохалехьа молхаш мишта кийчъе еза, дIа мишта тоха еза хьийхе дIавахийта вIаштIехьдоал хIара эцархо тика коллектива. Нах раьза ба шоашта иштта безаме гIулакх дара, баркал оал тика коллективана.

— ХIара эцархо безаме тIаэцар, цунна ма хулла дикагIа гIулакх дар тха декхар да, — йоах тика заведующе Мусаева Лемкас. — Цунах тийша ба тха болх а оаха план кхоачашъяр а.

Бакълув Лемка. Дохка товар дар аьнна толам баккха хала да гIулакх дара культура лакха йоацача. Уж ши хIама шоайла айхха дувзаденна да. ХIаьта тахан укх тика коллективо доаха толамаш хьахул уж ши хIама цхьатарра лоархIаме а лоархIаш леладарах. Ханал хьалха, 16 октябре, кхоачашъяьй укхаза товарооборота план. Коллективана еннай коммунистически къахьегама бригада яха сийдола цIи.

Эздел долаш, чувенача сагаца Iимерза, безаме хилар, — уж оамалаш я Л. Мусаевас шийн коллективе болх беча продавецашта дIаIомае гIертараш. ХIаьта из цун вIаштIехь а доал. Дукха ха яц тика чу къона продавец Тепсуркаева Шадила болх бе этта. Бакъда, хIанзлехьа ше езаялийта мегаьд эцархошта, наха дукхазза баркал аьннад.

Долче, шийн декхар цIена кхоачашду цо. Из ала йиш я тика ерригача коллективах а.

Х. ХАСАРОВ.

СУРТА ТIА: «Ядохимикаты» яхача тика продавец Ш. Тепсуркаеван (аьрда оагIарахьа латтар) Л. Мусаеван чувенача эцархочунна гIулакх деш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ШКОЛЬНИ КООПЕРАТИВЕ ХЬАЯЬЙ

Цхьан будапештски ловзоргаш йохкача тика чу са теркам тIаззар хозача коробка. ТIаккха полка тIара хьайицар аз из. НогIара тIа доккха йоазув — «Тхо крепость еш да». ХIаьта чухьнахьа дIанийсъяь бес-бесара гIишлон материал улл. Теркам тIаозаш дар йоазув: ер ловзорг къулбехьен Венгрера Сентлёринц яхача йоккхача юртарча школьни кооперативе хьаяьй.

— Оаха дахчах поездаш, машинаш, трактораш ю. Къаьстта тха бераш хьу чакхйоахача цехе къахьега безам болаш хул, хIана аьлча из болх хинна а ца. Iеш сакъердаме ловзар а да.

Иштта йоахар дукха ха йоаццаш ВНР чакхъяьннача потребительски кооператорий X съезда эггара къонагIа волча делегата, кхойтта шу даьннача Роберт Веера. Школьни болхлой коллективий викалаша цига йоагIа моттиг дIалаьцар.

Эшаш йий школьни кооперативаш, боккха пайда бергбий-хьогI цар? Тайп-тайпарча хана мехка бе-бе жоп телар цу хаттарашта, хIаьта цифраша фу йоах. 1977 шера уж тайпа кооперативаш 60-га дIакхоачаш яр, 1984—330, ХIанз — 535. Цо хьахойт бераш иштта къахьегама процесса юкъеозара, иштта дешар вахара гарга дигара таханарча дийнахьа дукхагIбараш «тIехьа» болга.

...Сентлёринцера бераш ловзоргаш яь Iец. Цар шоай теплица, кха, хьайбаш леладеш йола ферма я. Цар болх бу школьни буфете, шоллагIйола бийдал гулъю. Шера 0,5 миллион форинт маьха (100 форинт — 6 сом) ловзоргаш ю. ХIаьта 1985 шера кооператива баь беррига пайда 1 миллиони 300 эзари форинт хилар.

— Цу ахчах фу дир оаша? — хетт оаха Веер Робертага.

— Материалаши инструменташи ийцар. Иштта Iама йистерча хозача моттиге оахош хьалъеш латтача лагерага а дукха ахча дIадахийтад оаха.

— ХIаьта школе вIалла дица дий?

— Дисад. хьехархоща болх ма бой оаха.

Кооперативаша пю-шоашта доал ду, цудухьа берий теркам тIаоз цар. Керттера кулгалду орган — собрани, исполнительни комитети тIахьожама комиссии. Къонача кооператорий боккхийчар санна бокъонаш я.

— Тахан дукха хIама деш латт тхона маьхе хеташ бола из болам дегIаухаргболаш, — йоах Ерригвенгерски потребительски кооперативий Совета болхлочо Кирай Лайоша. — Кхетам луча даькъе боккха лоархIам болаш ба школьни кооперативни болам, хIана аьлча укхаза бераш къахьега, бехктонхаме хила Iомаду.

Масала бераш кооператив хьалъе лаьрхIад. Сенгара дIадоладала деза цар?

Эггара хьалха АФЕС — «Юкъара потребительски, сбытовойн, заготовительнии кооперативе» даха деза. Укхаза царга хоаттаргда малагIа болх бе лаьрхIа да уж, шоашкара малагIа новкъостал дезаргда, шоашта фу де могаргда шоана аьнна. Кооператива членийн юкъара дукхал — бIаь гаргга саг, бакъда, иттнегара а дIабола бала мегаргба. Состава юкъе хила боагIа хьехархой. Члениски пай — 10-гара 200 — форинтага кхаччалца. АФЕСа оборудованеца, материалашца новкъостал ду. Кооператива иштта гIо-новкъостал ду юртарчеи городскойн Iаьдалаша. Кооперативаша хозрасчетагIа болх бу.

— ХIаьта, хьахинна пайда мишта дIа-хьа бекъ?

Цунах кхо дакъа ду. ЦаI болх бечарна юкъе дIа-хьа декъ (дикагIчарна премеш а луш), шоллагIдар цхьана салаIарга — экскурсеш чакхъяхарга дIадохийт, хIаьта кхоалагIдолча дакъах кооператив дегIаахара эшаш дар Iалашду. Бераша пхьагалаши нокхарийн леладу, дарбан баьцаш гулъю. Иштта цар хьалха хьадоела баьцадараш хьалкхеду, тикашка болх бу.

1986 шера пхезлагIа хилар «ДикагIйола школьни кооператив» яха цIи яккхара йола конкурс. Цу хьашка дакъа лоацаш 76 коллектив яр. Цига Сентлёринцера бераш кхозза котдаьннад. Цо, царна бокъо елар хIанз Гран приз яккха. Съезда делегата Веер Роберта ма аллара, из шоашка кхачарах чIоагIа доккхал деш ба уж.

Галина ГЕРАСИМОВА. АПН корр.

Будапешт.

СПОРТ

ФУТБОЛ

ДIайолаеннай Нохч-ГIалгIайчен футболах йола Iаш чемпионат. Цига дакъа лоацаш я 16 команда.

ДIадахача салоIача денешка хиннача хьалхарча туре соахкара чемпион «Динамо» счет 3:0 йолаш эшайир Аргунерча «Даймехко». Кхыдола вIашагIкхетараш иштта чакхдаьлар: «Локомотив» — «Строитель» — 1:1, ДЮСШ («Терек») — ЧИТО — 1:1, «Монтажник» — «Нефтяник» — 2:0, «Темп» (ГРМЗ) — «Машиностроитель» (Красный молот») — 1:2, СДЮСШОР — «Агропром» (Молкомбинат) — 2:1, «Вайнах» — Горячеводски УБР команда — 6:0.

А. ИЗМАЙЛОВ.

ТОЛАМ БАЬККХАР

Шахты яхача городе чакхъяьлар «Труд» ДСО Российски совета 1970—71 шерашка баьча кагирхоштен мехкараштен юкъера яйгача атлетиках йола яхьаш. Цига дакъа лоацаш яр Грознерча № 46 йолча школа иттaлагIча класса дешархо Черкасова Татьяна. Двоеборье хьалхара моттиг яьккхар цо: 60 метр 7,6 секундан 200 метр 26 секундан едар из.

Къонача спортсменка кастта городе Донецке хургIйолча Ерригсоюзни яхьашка дакъа лаца бокъо яьккхар.

ЕЗА АТЛЕТИКА

Соче чакхъяьлар кагирхошта юкъера езача атлетиках йола РСФСР чемпионат. Шоай дозал 75 килограммага кхаччалца долча атлеташта юкъе толам баьккхар вай мехкахочо Гаштыгов Руслана. Рывок еча хана 135 килограмми толчок еча хана 177,5 килограмми дозал дола штанга хьалъайийр цо.

Дика дIайихьар яхьаш Люмаев ИсмаIала, шийн дозала категоре хьалхара моттиг яьккхар цо. Чемпиона сумма — 335 килограмм.

Чемпионаш хинна беце а, дог айденна болаш цIабаькхар Сочера № 15 йолча школа-интерната дешархо Варакаев Эльмадини ГПТУ-2 дешархо Эдиев Асланбеки. Цар СССР спорта мастера нормативаш кхоачашйир.

КIАЛТОХАР

Кхо бIаь гаргга кагирхочо дакъа лаьцар Советски Союза Турпала А. Н. Ращупкина сийна хетаяьча классически кIалтохарах йолча Ерригсоюзни турнире. Яхьаш хилар Москве, Кунцевски районе. Уж хьеллаш къамаьл дир дунен чемпиона Кудрявцев Генаде.

Яхьашка хьийхавар вай республикера пхи саг — «Труд» ДСО берий - кхувбоагIарий школа викалаш.

Толам баьккхачарна юкъе ва химико - технологически техникума студент С. Исаев. Шийн хиннача бархI вIашагIкхетаре котваьлар из. Яхьашта къона спортсмен кийчваьа тренера Р. Чахкиева.

КхоалагIча моттиге ба № 44 йолча юкъерча школа дешархо В. Салгиреевi № 61 йолча школа дешархо Р. Исмаилови.

Т. СОКОЛОВА.

НОКХАРИЙ ЛЕЛАДЕРИЙ ТЕРКАМГА!

«Нохч-ГIалгIай» яхача нокхарий совхозе 1987 ш. 16 феврале денз 1987 ш. 16 марте кхаччалца хургIйола нокхарий леладераш кийчбара лаьрхIа бетта йола курсаш хьаелл.

Ца кхетар хатта йиш я укх адресагIа: г. Грозный, Чукотски ул. 4.

Телефон 2-43-63.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «Iуйранара зарядка».
7.10 — Мультфильм.
7.20 — Музыкальни калейдоскоп.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Неман» яхача иллеи халхареи ансамбла выступлени.
8.35 — «Штрихи к портрету В. И. Ленина». Телевизионни художественни фильма премьера. Фильм 2-гIа. «Полтора часа в кабинете Ленина».
9.55 — «Эрсий Iа». Фильм.
10.15, 16.00, 18.00 — «Кердадараш».
16.15 — Монголе искусствай говзанчий концерт.
16.40 — СССР халкъа артист Е. Лебедь.
18.05 — «...Яхайтта шу даьнней бокхкагIеи».
18.50 — З. Кодан. Виолончелена лаьрхIа сонатина.
19.00 — «Резонанс».
20.30 — Н. Осипова цIерагIча Эрсий Паччахьалкхен академически оркестра концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — «А. С. Пушкина театр». 1-гIа передача.
22.25 — «Тахан дунен тIа».
22.40 — «А. С. Пушкина театр». 2-гIа передача.
23.25 — ДIалокх Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои симфонически эстрадни оркестра.

II ПРОГРАММА

8.15 — «Iуйранара гимнастика».
8.35, 9.35 — Н. А. Некрасов. «Размышления у парадного подъезда», 7-гIа класс.
9.05, 13.45 — Испански мотт. Iомабу 1-гIа шу. 5-гIа передача.
10.05 — СПТУ дешархошта. В. И. Ленина сурт-сибат советски литературе.
10.35, 11.40 — Дезала вахара этикеи психологии. 9-гIа класс.
11.05 — «Шахматни школа».
12.10 — «Точка возврата». Телевизионни художественни фильм. 1-гIа сери.
13.15 — Хьехархочун экран. Географи. 6-гIа класс.
14.15 — «Кердадараш».
14.20 — Драматургии театри. Вс. Иванов. «Бронепоезд 14-69».
17.10 — «Город Куйбышев». Телефильм.
18.00 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.20 — «Вариант «Зомби». Художественни фильм.
19.55 — Футбол. В. А. Гранаткина сийна кагирхой дунен халкъашта юкъера турнир. СССР сборни — Франце сборни. 2-гIа тайм.
20.35 — Трамплина тIара лыжашца кхувсавалар. Дунен кубок. ГДР передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Точка возврата». Телевизионни художественни фильма премьера. 2-гIа сери.
22.45 — «Кердадараш».

16 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «Iуйранара зарядка».
7.10 — Мультфильм.
7.20 — Халкъа ашараш.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Моаршал да хьога, музыка».
8.35 — «А. С. Пушкина театр». 1,2-гIеи передачаш.
10.05 — «Красноярск». Телевизионни документальни фильм.
10.25, 16.00, 18.00, 19.25 — «Кердадараш».
16.15 — «Эрсий къамаьл».
16.45 — С. Михалкова турпалаш экрана тIа. «Бой под Соколом». Художественни фильм.
18.10 — Эрсий музей.
18.40 — «Iилмеи вахари».
19.35 — ЦТ экрана тIа духьхьашка. «Личное дело судьи Ивановой». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «12-гIа этаж».
23.10 — «Тахан дунен тIа».
23.25 — «Боббисонс в Москве» яхача ансамбла выступлени.

II ПРОГРАММА

8.15 — «Iуйранара гимнастика».
8.35, 9.35 — Географи. 8-гIа класс.
9.05, 14.00 — Ингалски мотт. Iомабу 1-гIа шу. 14-гIа передача.
10.05 — СПТУ дешархошта. Обществоведени.
10.35, 11.35 — Географи. 5-гIа класс.
11.05 — «Наьна школа».
12.05 — «Точка возврата». Телевизионни художественни фильм. 2-гIа сери.
13.10 — Хьехархочун экран. Iалам Iомадар. 2-гIа класс.
13.30 — Юкъара биологи. 10-гIа класс.
14.30 — «Кердадараш».
14.35 — В. Вересаев. Произведеней оагIонашка гIолла.
17.45 — «Кердадараш».
18.00 — «Юртара сахьат».
19.00 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.20 — Литературни пIараска» (гIалгIай меттала).
19.50 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.00 — «Патриот» (гIалгIай меттала).
20.30 — Телехьажархой дехарца концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Тха городера зIамига саг». Художественни фильм.
23.05 — «Кердадараш».

РАДИО

15 ЯНВАРЬ

ОКТЯБРА 70 ШУ ДИЗАРА — ДИКА НАКЪАДАХА! ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ РАДИОДИ

6.40 — «Низ ца кхобеш къахьега».
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор
8.30 — Передачай программа
8.35 — «Кормоцехаш фермеш».
8.45 — 9.00 — «Доакъарах боагIача тайпара -пайда эца».
11.15 — «Ферма цIеча угоне» (нохчий меттала).
11.30 — «Ферма подрядагIа къахьег» (гIалгIай меттала).
11.40 — «Сий къахьегамга хьежжа»
11.50 — 12.00 — «Яхье буларий авангарде» (нохчий меттала).
15.15 — 15.30 — «Ханал хьалхабувлараш» (гIалгIай меттала
17.15 — Передачай програма Хаоттам.
17.16 — «Хьалаш цхьатарра да хьадер тайп-тайпара да» (нохчий меттала).
17.30 — «Сага йоакхо еш» (гIалгIай меттала).
17.45 — «Хьалха латтарашца нийсвалар» (нохчий меттала)
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 19.00 — «Хьайбаш леладерашта лаьрхIа концерт»

УКВ

19.00 — С. Сейфулин. «Тернистый путь». Радиопостановка
19.40 — ДIалокх Ш. Эдисултанова.
20.11 — «Ризвана къовсавалар». А. Ведзижева дувцар.
20.32 — Халкъа ашараш.

16 ЯНВАРЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай програма.
8.36 — «Iилма — производствана».
8.45 — 9.00 — «Дикалан дисциплинаи нийсвалар».
11.15 — 12.00 — «Нохч-ГIалгIай музыкальни культура исторецара» яхача циклацара передача.
15.15 — «Микрофона хьалхашкара театр» (нохчий меттала).
15.35 — 15.45 — Ашараш.
17.15 — Передачай програма. Хаоттам.
17.16 — «ДоттагIий оазаш».
17.31 — «Цiе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Агропроми кадраш».

18.40 — 19.00 — «Хьона, Даьхе, салтечун дог» (гIалгIай меттала).

УКВ

19.00 — «Опера юкъера сцена». Музыкальни передача.
19.43 — Моттигера композитораши, поэташи цар иллеш».
20.13 — «Тийрка талгIеш». Литературно - музыкальни композици.
20.37 — Илли оал Дадашева Тамарас.

17 ЯНВАРЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай програма.
8.35 — 8.45 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — «Керда гIулакхаш — вахаре» (нохчий меттала).
10.35 — 10.40 — Реклама.
11.00 — «Къонал».
11.30 — 12.00 — «В. И. Ленина портрет кхоллаш». Радиокомпозици.
12.40 — «Халкъа тIахьожам — балха тIа» (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — «Хано хьалха доах» (гIалгIай меттала).
15.15 — 16.00 — «Кхоллама хозахетар». Музыкальни передача
18.00 — 19.00 Музыкальни почта».

УКВ

19.00 — Л. Н. Толстой. «Бал яьнначул тIехьагIа». Радиопостановка.
19.26 — Моттигерча автоий лирически иллеш.
20.05 — Литературно - музыкальни композици. «СалаIара минуташ».
20.25 — Довзаш дола иллеш.

18 ЯНВАРЬ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай програма.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукхаеза ашараш».
11.20 — 12.00 — ДIалокх духовой оркестра
15.15 — 15.30 — «Ца малар — вахара норма» (нохчий меттала)
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагIал волчарна». Концерт.

УКВ

19.40 — «Сакъердамеча талгIе тIа». Литературно-музыкальни композици.
19.00 — Аедоницко Павла иллеш.
20.00 — «Вальсагара вальсага». Концерт.

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грозней морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике —2, +3, Грозне 0+2 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лаьгIо лоа а делхаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана —4 —9, дийнахьа —4 +1 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Белам а белхам а

«КАМАЬРШАЛ»

ДагайоагIий шоана А. П. Чехова «Боалий беш» яхача пьеса тIа ювца помещица Раневская? Коа венача сагIадехарго ахча дийхача шийгара тIехьара дошо сом дIалу-кх цо. «Даьллахьий, ма камаьрше саг а я!» — ала тарлу оаш. Цхьабакъда, массехк дийнахьа дукхьал кхеш юаш моцал хьегаш богIа цун лайн гаргара нахи дагабехача шекдоал шо: «Даьра Iовдала камаьршал ма я из!» — оал.

ХIама ходеш боаца нах-м хIанз а кIезига бац. Масала, Юкъерча Ачалкхера Карабулаке боагIа никъ дIаболалучча сона дайра ер сурт. Цигарча остановкана - кхоаленна тIехьашка, чукхийттача моттиге урагIъегIай сома диаметр йола иттех турба. КIезигагIа яле а, йиъ-пхи метр лакха я уж. Царна пхорагIа а техай иттех турба. Бакъда цар диаметр зIамагIа я. КIезига яц дIа-хьа теха угольникаш а. ХIаьта из йоккха чоалх чакхйоалача лакхе зIамигача алапашца дIаяздаьд «Алханчуртский» совхоз яха ши дош. Кхы хIама а дац...

— БIайхача мехкашка дIадолхача оалхазарашта салаIа Iохоша яь хургья-кх из, — яхаш, бегаш бу цхьан саго.

— Цу материалах-м ГIалме тIагIолла дика тIий тулларгдар, — йоах шоллагIчо.

— Дуккхача шерашка хий доацаш багIача Ачалкхерча наха а чIоагIа накъаяргьяр уж турбаш, — тIатох кхоалагIчо. — ХIаьта укхаза-м цхьа гIадж урагIеи шоллагIьяр пхорагIеи техача кхоачам а бар.

Паччахьалкхен рузкъа дIахецара камаьрше бараш-м Ачалкхе хинна Iац. Болаш ба уж Грозненски машиннаькъа отделене а. Массехк бутт хьалха шоай йоккха йоацача зданена хьалхашка хьалтоха доккха электронно-лампови сахьат ийцад цар, цкъа ха а тIаккха температура а хьахьокхаш. Цун мах бархI эзар сомага дIегIортташ ба. ТоъаI йоккха говзал йола специалисташ бийхар из дIаоттаде а.

Шин-кхаь дийнахьа болх бир сахьато. Цул тIехьагIа «оапаш» бувца доладелар. ЦIий-кIай ца луш 28 сахьати 42 миноти хьахьокхар цо, хIаьта цхьан октябрьски Iуьра 49 градус шелал а гойтар. Из бIаргадайна балха хьабоагIаш латта отделене болхлой шоай бIайх-бIайхагIа бола гIирс тIабувха аьнна цIахьийдар. Царех цхьебараш хIанз а шелало эгабеш, цIагIа богIа яхаш дувц.

— Кхы-м Iехадергдац Iа тхо! — ийккхар отделене кулгалхошка. — Ерригa коллектив хIаччийоаккхаш ма латтий укхо-м. ДIадоаде ма хулла сихагIа!

ХIанз е ха а, е температура а хьахьокхац сахьато, байна бIарг санна латт.

— Цох дIабахача маьхах укх отделенера сетташ латта гIандаши цIувзаш дола истолаши дIа а даьха, кердадараш оттаде а йиш хургьяр,—яхаш дувц цхьаболчар, — юкедисачох чоалхане доаца массехк электронни сахьати дукха термометраши эца а мегаргьяр.

М. МУРАТОВ.

КУЛЬТУРА ХОАМАШ

ДИПЛОМАНТАШ ХИЛАР

Махачкале чакхъяьлар къонача скрипачий конкурс. Из хетаьяр цIи хезача дагестански композитора Агабабова сийна. Цига дакъа лоацаш хилар Къулбаседа-Кавказа ерригача автономни республикай викалаш.

Вай республикера цига бахабар Грозненски музыкальни училища 7-ча класса дешархой Яхьяева Анжелан Рыбальченко Диман. Уж шаккхе а конкурса дипломанташ хилар.

Къонача скрипачий хьехархой ба И. А. Барабанован Э. К. Васканьянци.

ПОЭТИИ ОАЗ ЕКАР

Укх деношка «Грозенефтегаз» НГУ коллектив йолча хьоашалгIа хилар Нохч-ГIалгIайчен поэташ. Къахьегамхошта хьалхашка шоай керда стихотворенеш йийшар М.-С. Плиева, В. Богданова, А. Шейхиева. Иштта цар дийцар дIахорча шоай планех, гулбенначар даьча дукхача хаттарашта жоп делар.

ВIашагIкхетар чакхдоалаш художественни самодеятельноста концерт хилар.

А. АЛИЕВ.

КЪОНАБАРИИ ДИСКОКЛУБ

Цо Троицкерча культура ЦIагIа болх бу пхи шу гаргга ха я. Дукха нах ух цига, цхьайолча хана массанена моттигаш а тааэц.

Из хьаеллаш доккха новкъостал дир XIX партсъезда цIерагIча колхоза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша. ХIанз а дискоклуба гIулакхашта юстара латтац уж.

Тахан дискоклуба кулгалхо ва город Орджоникидзерча электронни приборий техникуме заочно деша вагIа Черкасов Виктор. Цунна гIо деш ба Чередников Сергей, Туляк Евгений, Санин Сергей. Уж беррига-ш а станице бахаш а болх беш а ба.

Дискоклуба программана юкъе да эстрадни, тIема-патриотически, интернациональни доттагIалах дола иллеш.

Цхьа бутт дIабодац укхаза керда сайре, диспут, викторина чакх ца йоаккхаш. Доккха новкъостал ду дискоклубо кагирхой мукъа ха пайда болаш дIаяхьара, дунен музыкальни искусства ганзаш царна кIоаргагIа йовзара, шоайла доттагIал чIоагIдара.

Э. САГИТОВ.

К. Соколов

ХЬАГАР

ДУВЦАР

Ши-ше хозагIа оаз яхийта а хьалхаяла а гIерташ санна ловзаьлна екаш яр цехера станокаш. Къаьстта чураьлнна яр юххе болх беш хиннар — цхьайолча хана чIондарга яр санна тайжа яр цун оаз, тIаккха когабухьара ваьннача халхархочо когашта кIалхара дом гIеттабеш санна, шийна кIалхара хьайза аьшка кIозолгаш аракхувсар. Цу станока тIа болх беш вар къона токарь Арса. Бозбуачул долча сага санна бIарг тIа ца отташ сиха хьувзар цун кулгаш. Цу зIамсага бIарахьеже, ши-шийца велалора Бамат — цунна гора уж кIал да хьежаш дола Арса бIаргаш, шийна Iалаьмате чIоагIа езаенна строгальщица Малика «юаш» долга. Болх чакхбаьнна завода коара арабаьнна цIаболхача хана — сийрдадаьнна лепаш дола цу шинне бIаргаш. Цар гIаттIе белар — гобаькхка мел дола хIама гIаддуташ дар.

...Хийла духьалъоттар Бамата, саррахьа цхьана лечкъа багIаш, кхывар воагIий - хьогI яхаш лерг дилла ладувгIаш цар шоайла къайлагIа дукха хIамаш дувцаш бергбола беrаш? ХьалхагIа санна доацаш, хIанзарча кагирхой уж тайпа къайлагIара сайренаш каст-каста хул.

Езачунца дола уж тайпа вIашагIкхетараш Бамата кIезига хиннад. Цудухьа царех хьогар из. Цкъа из ха дагаеха, ше мишта ду а ца ховш. шоаш, шоай баьдеча подъезде чубаьлча, хьатоIIаяь мархIа а елла, сесага барт баьккхар Бамата. «Фуд Iа леладер, эгIа-м ваьвац хьо!» аьнна, карара а ийккха, дIатоссаелар сесаг. «Iаяха къавенна мичав со, деррига а са дьннар шовзткъа шу мара дац... Уж бегаш бе а йиш йоацаш укханна а къавенна хеташ хилча, ма къа да са», — цкъарчоа вехар Бамат...

Тахан балхара ваьнна ер чувахача, массаза а хиннар хургда: укханна яа хIама Iо а оттаяь, сесаг шийн гIулакх де оттаргья. ТIехьагIа берашца кIезиг-дукха ловзаргва, тIакха телевизорга хьожаргва. ГIадвугаш, Iаяха дог гIоздоаккхаш гIулакх дац из, цудухьа даим цхьа хIама ца тоъаш дог да Iувжаш, саькха латт уйлаш а...

Бамата гора шийла сихагIа а шийла дикагIа а Арсас болх беш хилар. Селхан доккхал а деш, саготалла дийца хиннадац цо аьшк хоададеш йола резец ше кердача хьисапе ирьяьй, моллагIа йола зIамига оатхал сиха а дика а дIалоацаш йола хIама яьй ше шийн станока, яхаш, цо дийцар. Фуд из, мишта вIаштIехьдаьннад хьа из хатта дего витанзар Бамат. Цудухьа хIанз цунах дехкеваьнна. шийн дог дуар. Сиха IомаьйI Арсас станок. Из балха вена кхыметтел шин шу а даьннадац. Ираз да из. Дукха ха яц, кхыметтел цхьа лоадам боаца хIама а ца кхегадеш, хатта из иха, мишта е еза ца ховш цхьайола оатхалаш йохаеш из лийнна. Бахача бетта профессиональни экзаменаш дIаелча. шийна пхелагIа разряд хьожайнча а Iаяха раьза вацар — кIезига хетар. Из бахьан долаш а эгIазъухар цунна Бамат. Кхоана цехе массане а дувцаргда Арсана карагIдаьннар, из хеставерrва. Шийна цу гIулакхах эхь тIадожаш санна хетар Бамата: хIанз Арсас еш йола оатхалаш укхо ю пхи шу совгIа ха я, укханна хIана дехадац из керда хIама дага?..

Автомат санна удаш лел кулгаш, цхьайолча хана гIетта бодача мозо мо мара кхы чIоагIагIа тата доацаш, дега салоIам беш болх беш я станок. Духьалъэттар Бамата шийн къонал. ЧIоагIа езаенна яр цунна Занет, бакъда, Iалаьмате чIоагIа цIаьрмата вола а, тIехьадисача гIулакхех хьалвиза вола а йиIий да, дикка урдув доацаш шийн йоI сагага дIалургйолаш вацар. Цунах воха ца вохаш дургда аз из урдув аьлар Бамата. Из ахча даккха болх бе СибарегIа вахар. «Хьежаш а тешаш а ягIа», аьнна къайлагIа каьхат дайтар йоIо. ЛийрхIар кхоачашдаь цIавийрзар — Дидагага маьре яхаяр, «хьежаш ягIа со», аьнна укханга каьхат язлаь Занет. ХьалхагIа эгIазваха а веха а хьайзар Бамат. ТIехьагIа кхийтар, ше санна зовзаваьнна ахча даккха дунен йисте а ца водаш, шийна майрра зоахалол а дийца, урдув а ца луш, Дидага цIаьрматача даьгара йоI яьккхалгах. Цул совгIа, ше везаволийташ. Занет шийгахьа а яьккхар. Даьра со санна болак хиина ца хьувзаш, йоI. дIа-м йигар Дидага. аьнна цунах а хьогар Бамат. Цул тIехьагIа шийна эгIаз а ваха, дас яхар деш, йоалайир хоза а сабар а долаш йола Гошта. Цу хана денз, сесаг дикеи ше яхар деши яле а, безам буар царех хьогаш, баьсса кер болаш, гIайгIано а балано а дог Iувжаш са хьувзадеш вахар Бамат.

Цхьайолча хана цу уйлаша корзагIаваькхе, деррига дицдале вагIар из.

Делкъа ха тIаэттача тIавера, хьатара юхь а, лакха дегI а, тIадаьнна къамарга лак а долаш вола Арс, аьлар:

— Бамат, сай нускал доагIача хулача хьоалчагIе вех аз хьо.

— Саг йийхай Iа, сиха вIаштIехьдаьннад хьа-м? — цецваьлар Бамат.

— Дукха тIакIалтIадаьха дакъа... — аьнна, юха бегаш бир Арсас.

— Бакъ ях, бакъ ях, — аьнна из хоаста а вaь. Бамата тIатехар:

— Фуд из хьай станокага дикагIа болх байтара хьона корадаьр...

ЗIамигтача саго хьадувцачунга ла а дувгIаш, эздела из хеста а веш, ше из къамаьл доладарах а дехкеваьнна латтар Бамат.

— Хьо ма варий из сона дагадохийтар, — аьлар Арсас, вела а венна.

Из фуд а, ше из маца аьннад а хатта ца вухьаш латташ цхьа ха-юкъ яьккхар Бамата. Шийна карагIдаьначох доккхал а деш, велаш латташ цхьа ха яьнначул тIехьагIа, цIаьхха эккхийтар Арсас:

— Селхан тха комсомольски собране аьлар: къаьнарча IаьдалагIа ваха а болх бе а мегаргдац. Керта тетега дукхагIа къахьегийташ, эргалонашкахьа гIа боаккхаш хила веза саг. Из да партес хIанз дIадехаш дар...

Цкъарчоа раьза воацаш, фоарт хьувзае, ваьлар Бамат. мала, со Iомаве гIерт ер. яха уйлаш керта чу а есса. Бакъда, вож ше дувцар цIаьхха юхасоцадаь, «Вахар со!» — аьнна сихвенна арайийкхар.

Цхьа минот ялалехьа Маликана тIехьа а кхийна, цехера цхьана арадаьлар уж шиъ. Шийн уйланга ваха. Бамат а столове вахар. Шийн вахар мишта тоадергдар, хозагIа а дикагIа а дергдар хьаню хьехаргдар-хьогI, аьнна хетар цунна. Ахча да — алапи во дац, дезал а ма бий са, дика кхувш латт къонгаш, хIаьта а сатем бац дега тIа. наьха дар санна хоза а безаме а хетацар цунна шийн вахар, цхьа хIама ца тоъаш, тух тассанза йола хIама санна теза хетар Бамата деррига шийн вахар. ХьалхагIа-м цу хIамай уйла яцар цо, бакъда, тIехь-тIехьагIа цар хьувзавора, цудухьа хьадер лерттIа дойя а, балха тIайодацар йоагIаш йола уйла. Эхь дециий из аьнна хеталора, Арса дагадехар дага ца дохар, цо дер де ца хар?! Фу даьд сона, фу хиннад, цул эсалагIа ва со?! Бакъда, замо яххача тайпара хьалхагIа хинна, хIанз товш йоаца уйлаш хувца еза, болх а дог лазаш а, боагIача бесса а бе беза. Фуд из «къаьнарча IаьдалагIа», «эргалонаш» яхилга?! Массадолча хIаман бехке дар из хила деза. Дика кхетац со цунах. АрсагIага хоаттаргда, аз из: из къона ва — дукха а хов, дикагIа а кхет из. ХьагI юкъе йоацаш хьог со цунах. Иразе да иштта дола вахар, чIоагIийр цо шийн уйла.

Редактора зам. М. М. ХАМХОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный. Маяковске. ул 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-60; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907. г. Грозный, ул. Маяковского 92. Телефоны: редактора — 2-45-57: заместителя редактора — 2-85-07: ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12 2-54-04: промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-60; 2-47-84; культуры — 2-64:75, 2-75-78; писем — 2-85-64;

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00013. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 162.